

TUSARNIAANEQ PILLUGU ALLAKKIAQ

uunga

Siunnersuut: Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit pillugit Inatsisartut inatsisaat nr. xx, xx. xxx 2018-imeersoq

Siunnersuut ulloq 14. november 2017-imi tusarniaassutit pillugit nittartakkami www.naalakkersuisut.gl-imi tamanut saqqummiunneqarpoq tusarniaanermut piffissaliussaq tassaalluni 11. december 2017.

Tusarniaanermi akissutit tamarmik Inatsisartuni ataatsimiititamut suliarinnittussamut allanngortinnagit nassiunneqassapput.

Aallaqqaasiut

Tusarniaanermi akissutit, teknikkikkut kiisalu oqaasertaatigut kukkunernut amigaatinullu oqaaseqaatinik imaqartut, annertunerusumik oqaaseqarfiginagit siunnersuummut missingiummi iluarsineqarput. Missingersuutip imarisaanut tunngasunik oqaaseqaatillit tusarniaanermi akissutit tiguneqartut tamarmiutillugit issuarneqarput, aamma naalakkersuisoqarfiup oqaaseqaatai uingasumik allanneqarlutik.

Siunnersuut piffissami 14. novembarimiit 11. december 2017-imumt ukunani tusarniutigineqarsimavoq:

Naalakkersuisut Siulittaasuata Naalakkersuisoqarfia, Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik, Aatsitassanut Naalakkersuisoqarfik, Kommunit, Nunaqarfinnut, Isorliunerusunut, Attaveqaatigiinnermut Ineqarnermullu Naalakkersuisoqarfik, Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfik, Inuussutissarsiordermut, Suliffeqarnermut, Niuernermut Nukissiuuteqarnermullu Naalakkersuisoqarfik, Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik, Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik, Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinnermullu Naalakkersuisoqarfik, Inatsisartut Ombudsmandiat, KANUKOKA, Qaasuitsup Kommunia, Qeqqata Kommunia, Kommuneqarfik Sermersooq, Kommune Kujalleq, Isumaginninnermi Maalaaruteqartarfik, Meeqqat Inuunerissut (MIBB), Meeqqat Inuusuttullu pillugit Kattuffik Nanu (Nanubørn), Kalaallit Nunaanni Illersuisut Peqatigiiffiat, Nunatsinni Advokatit, Sulisitsisut - Grønlands Erhverv, KNIPK, Inuit Issittormiut Siunnersuisoqatigiiffiat ICC Kalaallit Nunaat, Ilisimatusarfik, KNAPK, Kalaallit Nunaanni Naligiissitaanermut Siunnersuisoqatigiit, SIK, Transparency Greenland, Sorlak, Utoqqaat Peqatigiiffiat, Meeqqat Illersuisuat - MIO, Innarluutillit Oqaaseqartartuat, AK, NPK, IMAK, Inuit Pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivi aamma Institut for Menneskerettigheder.

, Inatsisartut Ombudsmandiat, KANUKOKA, Qaasuitsup Kommunia, Qeqqata Kommunia, Kommuneqarfik Sermersooq, Kommune Kujalleq, Isumaginninnermi Naammagittaalliuteqartarfik, Meeqqat Inuunerissut (MIBB), Meeqqat Inuusuttullu pillugit Kattuffik Nanu, Illersuisut Peqatigiiffiat, Nunatsinni Advokatit, Sulisitsisut (GE), Kalaallit Nunaanni Innarluutillit Piginnaanikitsut Kattuffiat – KNIPK, Inuit Issittormiut Siunnersuisoqatigiiffiat (ICC Kalaallit Nunaat), Ilisimatusarfik, Kalaallit Nunaanni Aalisartut Piniartullu Kattuffiat (KNAPK), Kalaallit Nunaanni Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit, Sulinermit Inuussutissarsiuteqartut Kattuffiat (SIK), Transparency Greenland, Ungdomsrådet i Grønland (Sorlak), Utoqqaat Peqatigiiffiat,

Meeqqat Illersuisuat, Inuit Innarluutillit illersuisuat, AK, Naalagaaffiit Peqatigiit, IMAK, Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit, Institut for Menneskerettigheder.

Siunnersuut pillugu:

Siunnersuisoqatigiit 1. januar 2013-imiit atuutilersumik pilersinneqarneranniilli Inuit Pisinnaatitaaffiitut Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivisa misilittagarilersimasaasa malitsigisaanik siunnersuut saqqummiunneqarpoq. Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit pitsaanerusunik ersarinnerusunillu sinaakkusiinissaq siunertaralugu siunnersuut manna saqqummiunneqarpoq, taamaasilluni Siunnersuisoqatigiit Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffiit annertunerujussuarmik siuarsaasinnaassammata:

Siunnersuummi immikkoortut pingaarnerit:

- Nammineq allattoqarfeqarnek nammineerlunilu missingersuusiorsinnaatitaaneq
- Siunnersuisoqatigiit ilaasortaasa amerlassusaannik katitigaaneraniillu, kiisalu ilaasortanik toqqaanermi suleriaatsimik allannguinuq
- Soqutigisallit ukiumoortumik ataatsimiisinneqartarnissaannik piunasaqaat

Uku tusarniaanermi akissutini nassiussaqarput:

Naalakkersuisut Siulittaasuata Naalakkersuisoqarfia Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik, Inatsisartut Ombudsmandiat, Ilisimatusarfik, Transparency Greenland, Inuit Pisinnaatitaaffiitut Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivi, KANUKOKA, Kommuneqarfik Sermersooq, Institut for Menneskerettigheder, Naligiissitaanermut Siunnersuisoqatigiit, Kommuninut, Nunaqarfinnut, Isorliunerusunut, Attaveqaqatigiinnermut Ineqarnermullu Naalakkersuisoqarfik, Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik, Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Naalakkersuisoqarfik, Aatsitassanut Ikummatissanullu Naalakkersuisoqarfik, IMAK, Qeqqata Kommunia aamma Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfik.

Tulliuttumi tusarniaanermi akissutit allannguutissatullu siunnersuutit tiguneqartut suliarineqarput. Tusarniaanermi akissutit tamarmiutillugit issuarneqarput taakkununga Naalakkersuisunit oqaaseqartillugit.

1. Naalakkersuisut Siulittaasuata Naalakkersuisoqarfia

Aalajangersakkanut ataasiakkaanut tunngasut:

Siunnersuummi § 3, imm. 3-imi oqaaseq "NGO suleqatigiiffiit" atorneqarpoq. NGO tassaavoq uunga naalisaaneq "Non-Governmental organization". Taamaattumik "NGO"-t kingorna "suleqatigiiffiit" atorneqarnissaa pisariaqanngilaq.

Akissut:

Ilanngunneqarpoq.

Siunnersuummi § 10-imi aalajangersarneqarpoq Inatsisartunut Naalakkersuisunullu ilaasortanut il.il. akissarsiat il.il. pillugit Inatsisartut inatsisaanni malittarisassat malillugit siunnersuisoqatigiinni ilaasortat akissarsiaqarlutillu, ullormusiaqarlutillu angalanermi aningaasartuutitunut ajunngitsorsiaqartinneqassasut. Siunnersuummi § 6, imm. 2-mut nassuiaatini allassimavoq Siunnersuisoqatigiit akissarsiaqassanngitsut namminerlu kajumissuseqarnermik tunngaveqassasut. 10-mut nassuiaatini akissarsiat pillugit eqqaasaqartoqanngilaq. Inatsisartunut Naalakkersuisunullu

ilaasortanut il.il. akissarsiat il.il. pillugit Inatsisartut inatsisaanni § 18-imi aamma § 18-imut nassuiaatinit takuneqarsinnaavoq inatsisartunut ilaasortaannigitsut namminersorlutik oqartussat sinnerlugit ataatsimiititaliani, sinniisuuffinnilu peqataanerat pillugu suliassap isumagineranut atasunik ullunut tamanut akissarsiaqartitsisoqassasoq kiisalu akiliunneqarluni angalasoqassasoq najugaqartinneqarlunilu kiisalu ullormusiaqartinneqassasoq.

Taamaalilluni § 6, imm. 2-p aamma § 10-ip akornanni naapertuuttoqanngilaq.

Akissut:

Ilanngunneqarpoq.

Erseqqissarneqarpoq Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit taamaallaat ullormusiaqarlutillu angalanermi aningaasartuutini taarsiivigineqartassasut, Inatsisartunut Naalackersuisunullu il.il. ilaasortat aningaasarsiaqartitaanerit il.il. pillugit Inatsisartut inatsisaanni malittarisassat naapertorlugit. Tamatumani saniatigut siunnersuisoqatigiinni siulittaasoq siunnersuisoqatigiinni sulinerminut akissarsiaqartinneqassaaq.

Siunnersuummi § 12, imm. 1-imut nassuiaatinit takuneqarsinnaavoq immikkut naatsorsuutitigut kukkunersuisoqarnissaanillu pisussaaffik atuuttoq. Tamanna § 12, imm. 1-imi aalajangersakkamit takuneqarsinnaanngilaq, tassani taamaallaat allasimalluni Siunnersuisoqatigiit ukioq naatsorsuusiorfiata ukioq aningaasaqarfiusoq malikkaa.

Akissut:

Ilanngunneqarpoq.

Ima aaqqinneqarpoq immikkut oqaaseqaatini ersigani, § 12, imm. 1-ip nassatarissagaa immikkut ittunik kukkunersuisoqarnissaanut pisussaaffeqarneq.

Siunnersuummi § 13, imm. 1-imut nassuiaatini allaaserineqarpoq ukiup siuliani Siunnersuisoqatigiit sulinerat pillugu nassuiaat, § 15, imm. 1 naapertorlugu siullerpaamik kingusinnerpaamik 2019-imi juulip aallaqqaataani suliarineqassasoq. Tamanna § 15, imm. 1-imut naapertuutinngilaq, tassani aalajangersarneqarluni inatsit qaqugu atuutilissasoq. § 15, imm. 1-imut innersuussineq assingusoq § 14-imut nassuiaatini nassaarineqarsinnaavoq.

Akissut:

Siunnersuummi allannguissamut tunngavissiiingilaq.

§ 15, imm. 1 innersuunneqarpoq, aalajangersakkami tassani aalajangiunneqarmat inatsit atuutilissasoq 1. juli 2018, § 13, imm. 1 naapertorlugu taassuma kinguneraa ukiup siuliani siunnersuisoqatigiit suliatik pillugit nalunaarusiortussaataanerit, siullermik atuutilissammat 1. juli 2019.

Siunnersuummi § 14, imm. 2-mut nassuiaatinit takuneqarsinnaavoq Siunnersuisoqatigiit nalilersuillutik nalunaarusaannik Inatsisartuni agguassineq Naalackersuisunit isumagineqassasoq. Tamanna aalajangersakkamit takuneqarsinnaanngilaq.

Akissut:

Ilanngunneqarpoq.

Aalajangersagaq siunnersuummiit peerneqarpoq.

Ilaasortassanik toqqaaneq pillugu siunnersuummi § 15, imm. 3 § 5, imm. 1, nr. 1-imut innersuussinermik imaqarpoq. § 5, imm. 1, nr. 1-imi ukiuni 2-mik agguarneqarsinnaasuni § 3, imm. 3, nr.1-4 malillugu ilaasortassanik toqqaasarnermik taamaallaat aalajangersaavoq. Innersuussineq eqqortoq tassaasorinarpoq § 5, imm. 1. Tamatuma saniatigut § 5, imm. 1-imi ”taamaattorli tak. imm. 3” ikkunneqassasoq eqqarsaatigineqartariaqarpoq.

Akissut:

Ilanngunneqarpoq.

Naalagaaffiit Peqatigiit Parisimi tunngavissiaanut tunngasoq Siunnersuummi § 1-imit takuneqarsinnaavoq Naalagaaffiit Peqatigiit Parisimi tunngavissiaat naapertorlugit Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinnik pilersinneqassasut. Siunnersuummut nassuiaatinit nalinginnaasunit takuneqarsinnaavoq ”Siunnersuisoqatigiit Naalagaaffiit Peqatigiit Parisimi tunngavissiaat 20. december 1993-imeersut naapertorlugit sulissapput, taakku ilaatigut naalagaaffiit inuit pisinnaatitaaffiinut suliffeqarfiisa piginnaatitaaffiinut akisussaassuseqarnerannullu, ilaasortaqtartitaanerannut aamma arlaannaannulluunniit attuumassuteqannginnermut aamma pissaanerup assigiinngitsunut agguarneqarsimanissaanut, suleriaatsinut allanullu tunngassuteqarput.”

Katitigaaneq assigiinngisitaartuunerlu

Siunnersuisoqatigiit katitigaanerit siunnersuummi § 3-imi allaaserineqarpoq. Aalajangersagaq tamakkiisumik eqqartuinnigilaq, tassa § 3, imm. 3, nr. 7 malillugu ”ilaasortat marluk nr. 1-6-imi ilaasortanit allaanerusumik inuit pisinnaatitaaffiinik soqutigisaallu sinnerlugit sulisut” toqqarneqassammata. Siunnersuummut nassuiaatinit allaaserineqarpoq tamanna tassaasinnaasoq ”assersuutigalugu ilaasortat pisortat ingerlataqarfiini ammasumik pissuseqarnissaq pillugu, nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiinik suliaqartut imaluunniit nalinginnaasumik inuit pisinnaatitaaffiinik pitsanngorsaasut”.

Katitigaaneq aamma arlaannaannulluunniit attuumassuteqannginnermut assigiinngisitaartuunermillu qulakkeerinissaq eqqarsaatigalugu Parisimi tunngavissiani allaaserineqarpoq taamatut ittuni siunnersuisoqatigiit katitigaanerit imatut aaqjissuunneqassasoq inuiaqatigiinni sakkutuujunngitsuni inuiaqatigiinni nukinnut tamanut sinniisoqarneq assigiinngisitaartoq qulakkeerneqarluni, inuit pisinnaatitaaffiinik tapersersuinermit illersuinermitu peqataasut, suleqataanikkut imaluunniit uku pillugit sinniisutut najuunnikkut:

- (a) NGO-t inuit pisinnaatitaaffiinut akisussaasut aamma ammip qalipaataanik immikkoortitsisarnermik akiuillutik suliniuteqartut, suliatigut peqatigiiffiit, inuuniarnikkut suliatigullu kattuffiit eqqorneqartut, assersuutigalugu advokatit, nakorsat, tusagassiortut ilisimatuullu nuimasut peqatigiiffii
- (b) Isumalioqqissaarnerup imaluunniit upperisarsiornikkut eqqarsarnerup iluani pissusiliulersut
- (c) Ilisimatusarfiit immikkullu ilisimasallit piukkunnartut
- (d) Inatsisiliornermi oqartussat
- (e) Ministeriaqarfiit (taamaattorli oqallinnerni siunnersortaannartut)

NGO-t ammip qalipaataanik immikkoortitsisarnermik isiginnittut, ilisimatusarfinnut immikkullu ilisimasallit piukkunnartunut sinniisut, nakorsanut, tusagassiortunut ilisimatuunullu nuimasunut

peqatigiiffiit, kiisalu isumalioqqissaarnerup imaluunniit upperisarsiornikkut eqqarsarnerup iluani pissusiliulersunut sinniisut siunnersuummi eqqaaneqanngillat.

National Human Rights Institutions – History, Principles, Roles and Responsibilities”, q. 15 naapertorlugu Parisimi tunngavissiat tassaapput minnerpaamik malitassat, oqaatigineqassaarli siunnersuummi ilaasortassatut taaneqartut aamma NAALAGAAFFIIT PEQATIGIIT Parisimi tunngavissiani kaammattuutip saqqummiunneqartut akornanni assigiinngitsoqarmat.

Akissut:

Ilaatigut ilanngunneqarpoq.

Oqaaseqaatit tusaatissatut tiguneqarput, tassami akuerineqarsinnaavoq, Parisimi tunngavissianut naapertuunnerpaassasoq, pisinnaatitaaffiit pineqartut Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinni qularnaarneqarpata.

Anguniarneqarpoq Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit sapinngisaq naapertorlugu Parisimi tunngavissianik nunani ataasiakkaani inuit pisinnaatitaaffiunik suliffeqarfanni atuuttunik maleruaanissaat, taamaattorli eqqaaneqassaaq Institut for Menneskerettigheder tassaamat Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffii pillugit nunap iluani suliffeqarfik, tasaanani Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit.

Nunami Kalaallit Nunaattut ittumi killilimmik inoqarfiusumi inuit pisinnaatitaaffii pillugit kattuffinnit tamanit ilaasortassarsiornissap ajornakusoorsinnaanera nassuerutigalugu, siunnersuisoqatigiit ammanerusumik inuttalersornissaat salliutinneqarpoq.

”Eqqartuussiveqarnerup inatsisitigullu isumannaatsuunissap”, ”ilinniartitaanerup ilisimatusarnerullu” ilaatigullu ”nunap inoqqaavisa pisinnaatitaaffiissa” iluinit soqutigisat peqataatinneqarnissaasa qularnaarnerisigut Parisimi tunngavissiat siunertaasa piviusunngortinnissaat qanillattorniarnearput.

Taakku saniatigut oqaatigineqassaaq meeqqanut tunngasut aamma inunnut innarluutilinnut tunngasut tamarmik ilaasortanik marlunnik sinniisoqarmata (Meeqqat Illersuisuannit kiisalu Inuit Innarluutillit illersuisuannit kiisalu immikkoortumi NGO-tut sinniisumit). Tamatumunnga tunngavilersuut siunnersuummit imaluunniit nassuiaatinit takuneqarsinnaanngilaq.

Akissut:

Siunnersuummi allannguineramik nassataqanngilaq.

Pingaaruteqarluinnartutut isigineqarpoq meeqqanut inuusuttunullu tunngasut aamma inunnut innarluutilinnut tunngasut Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinni inuiaqatigiinni suliffeqarfiit aqqutigalugit peqataatitaqarnissaat, nalilerneqarmat taakku ilisimasanik isummanillu naapertuuttunik illersuisunit allaanerusunik tunniussaqaarsinnaasut, aamma illersuisut siunnersuisoqatigiinni siulittaasuusinnaanngimmata.

Aningaasaqarnikkut arlaannaannulluunniit attuumassuteqannginneq Siunnersuummi § 9-mit takuneqarsinnaavoq Siunnersuisoqatigiit Nunatta karsianit tapiissutinik aningaasalersorneqassasut. § 11-imi tunngavilerneqarpoq Siunnersuisoqatigiit ukiut tamaasa missingersuutitut siunnersuutitut Naalakkersuisunut tunniussisassasut. § 12-imi aalajangerneqarpoq Siunnersuisoqatigiit naatsorsuutitigut kukkunersiuinikkullu pisussaaffeqartut. §§ 11 aamma 12-imit nassuiaatinit allaaserineqarpoq missingersuutitut siunnersuutit

naatsorsuutillu Siunnersuisoqatigiit sulinerannut aningaasaliissutit, aningaasanut inatsisissatut siunnersuummi ilanngunneqartussat, annertussusissaannik nalilersuinissamut Naalakkersuisunut tunngavissiisut.

Parisimi tunngavissiani pingaartinneqarpoq inuit pisinnaatitaaffii pillugit siunnersuisoqatigiit arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsumik aningaasalersorneqassasut. ICC Sub-Committe nalinginnaasumik takusaminni maj 2013-imeersumi, q. 98 tulliini lu aalajangerpaat inuit pisinnaatitaaffii pillugit nunami siunnersuisoqatigiinnut aningaasalersuineq imatut aaqqissuunneqassasoq, Siunnersuisoqatigiit tamakkiisumik aningaasaqarnikkut arlaannaannulluunniit attuumassuteqannginerat qulakkeerneqarluni, taamaattorli imatut paasillugu, Siunnersuisoqatigiit naalagaaffimmi suleqatigiiffiit arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsut allat assigalugit aningaasaqarnikkut piumasaqaateqarfigineqassasut.

”National Human Rights Institutions – History, Principles, Roles and Responsibilities”, qupperneq 41 tulliini lu erseqqissarneqarpoq, tassani takuneqarsinnaalluni Siunnersuisoqatigiinnut aningaasaliissutit patajaatsuussasut, assigiinngitsutigut annikillineqartarnissaannut illersorneqassasut, Siunnersuisoqatigiinni aalajangiisarnerit iliuserisallu sipaarnuteqarnerit pitsaanerulersinnissaannut atorneqarnissaat pinngitsoortinniarlugu.

Taamaattumik pingaarpoq maluginiassallugu siunnersuummi §§ 11 aamma 12 Siunnersuisoqatigiit suliaminnik naliliisarnerannut Naalakkersuisut kinaassusersiorlutik isummersinnaanerannut tunngavittut nassuiarneqartariaqarnatik, taamaallaalli Siunnersuisoqatigiinnut aningaasaliissutinik kinaassusersiunngitsumik Naalakkersuisut tulluarsaanissaannut tunngaviusariaqarluni, aningaasaliissutit taamaallitut suliasat annertussusiinut malinnaallutik.

Akissut:

Ilaatigut ilanngunneqarpoq.

§ 12, imm. 3-mi aalajangersagaq allanngortinneqarpoq, taamaallunilu Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit ukiumoortumik naatsorsuutaat Naalakkersuisunit akuerineqassanatik.

§ 11-mi aalajangersagaq imminermi siunnersuummik allannguinnissamik nassataqartussat nalilerneqanngilaq.

Naalakkersuisuniit arlaannaannulluunniit attuumassuteqannginneq.

Immikkoortoq 14 naapertorlugu Inuit pisinnaatitaaffii pillugit nunami siunnersuisoqatigiit aamma inatsisartut akornanni pissutsit pillugit Beogradimi tunngavissiat, ulluni 22-23 februar 2012-imi akuerineqartuni kaammattuutigineqarpoq inuit pisinnaatitaaffii pillugit siunnersuisoqatigiit toqqaannartumik inatsisartunut nalunaarusiortassasut. Tamanna siunnersuummi § 14, imm. 2-mut nassuiaatinut naapertuutinngilaq, tassani takuneqarsinnaalluni nalunaarusiaq Naalakkersuisunut nassiuunneqartassasoq, taakkulu nassiusuinermik isumaginnittassallutik.

Akissut:

Ilanngunneqarpoq.

§ 14 siunnersuummit peerneqarpoq.

Ilaasortat unnerluutigineqarsinnaannginneri.

ICC Sub-Committe nalinginnaasumik takusaminni maj 2013-imeersumi, q. 44 tulliini lu oqaatigaat:

“It is strongly recommended that provisions be included in national law to protect legal liability of members of the National Human Rights Institution’s decision-making body for the actions and decisions that are undertaken in good faith in their official capacity.”

Beogrademi tunngavissianit, immikkoortoq 12-imit aamma takuneqarsinnaavoq kaammattuutigineqartoq Siunnersuisoqatigiit pillugit inatsisitigut tunngavigisani Siunnersuisoqatigiit sinnerlugit suliaassanik suliarinninnermut atatillugu iliuuserisat pillugit unnerluutigineqarsinnaannginneq pillugu aalajangersakkamik ikkussisoqarneratigut Siunnersuisoqatigiit arlaannaannulluunniit attuumassuteqannginnerat inatsisartunit qulakkeerneqassasoq.

Oqaatigineqassaaq siunnersuut imaluunniit siunnersuummut nassuiaatini ilaasortat unnerluutigineqarsinnaannginneri pillugit arlaannaatigulluunniit eqqaasaqanngimmata.

Akissut:

Siunnersuummi allannguineramik nassataqanngilaq.

Malugeqquneqarpoq Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit tassaanngimmata nunami inuit pisinnaatitaaffii pillugit suliffeqarfik, taamaattutullu inatsisitigoortunik suliaasaqanngimmat.

Naalackersuisut siunnersuisoqatigiit ilaasortaannik soraarsitsisinnaaneranik tunngaviat, siunnersuummi § 7 peqatigisaanik malugineqassaaq siunnersuummit peerneqartoq.

2. Inatsisartut Ombudsmandiat

Inatsisartut inatsisissaattut il.il. siunnersuutaannik Naalackersuisut tusarniaaneri Inatsisartut Ombudsmandiata akissuteqarfigajunngilai, siunnersuutit taamaattut Ombudsmandip pisinnaatitaaneranut attuumassuteqanngippata ingerlatsinerluunniit pillugu inatsiseqartitsinermi tunngavimmut pingaaruteqanngippata. Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat inatsisilerinermik teknikkikkut tunaartarisassaanni pingajussaanik nutartikkani Naalackersuisut Siulittaasuata Naalackersuisoqarfiata 2011-mi saqqummersitaani immikkoortoq 1.6.3 tamatumunnga atatillugu innersuussutigaara.

Taamaattumik pissutsit Ombudsmandeqarfimmut tunngasut kisiisa isummerfigaakka. Siunnersuutip imarisai allat Ombudsmandeqarfimmut attuumassuteqanngitsut nalinginnaasumik periaasera tunngavigalugu isummerfiginngilakka.

Siunnersuisoqatigiit katitigaanerat § 3, imm. 2-mit 3-millu erserpoq, taakkulu marluullutik aalajangersagaapput nutaat. Taakku Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit pillugit Inatsisartut inatsisaanni nr. 23-mi, 3. december 2012-imeersumi atuuttumi § 3, imm. 3, nr. 3-mut sanilliukkaanni tamatuma Inatsisartut Ombudsmandiata Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinni ilaasortamik toqqaanissaminut periarfissaarunnera nassatarissavaa.

Inatsisissatut siunnersuummut nalinginnaasumik nassuiaatini tamanna pillugu immikkoortoq 2:2-mi takuneqarsinnaapput:

Siunnersuutigineqarpoq Inatsisartut Ombudsmandiat Siunnersuisoqatigiinni ilaasortatut toqqarneqarsinnaajunnaassasoq. Tamanna Ombudsmandip Siunnersuisoqatigiinni issiarusunnani kissaateqarsimaneranut atatillugu isigineqassaaq, Siunnersuisoqatigiit ingerlatsivinni oqartussatut isigineqarsinnaanerata taamaattumillu Ombudsmandip sulineranut ilaasinnaanera innersuussutigalugu. Ombudsmandi isumaqarpoq Siunnersuisoqatigiinni ilaasortaaneq Ombudsmandip Siunnersuisoqatigiinni sulineranut naleqqiullugu Ombudsmandip illuinnaasorsinnaanera pillugu nalornissutaalersinnaasoq.

Siunnersuutigineqarpoq peqatigiiffiit, suleqatigiiffiit oqartussallu allat, tassunga ilanngullugu Ombudsmandi, Siunnersuisoqatigiit ataatsimiinneranni peqataasinnaanerat pillugu Siunnersuisoqatigiit suli aalajangiisinnaassasut. Siunnersuisoqatigiit ataatsimiinneranni peqataaneq oqaaseqarsinnaatitaalluni imaluunniit oqaaseqarsinnaatitaanani pissanersoq Siunnersuisoqatigiit nammineq aalajangissavaat. Siunnersuisoqatigiit aamma aalajangiisinnaapput ataatsimiinnerit tamanut ammasuussasut.

Inatsimmik allannguinnissamut pilersaarut tusaatissatut tiguara.

Siunnersuut taama isikkoqarluni ingerlanneqassappat, Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinni ataatsimiittarnerini uanga atorfeqarfiga siumut sammisumik sinniisoqassanngilaq.

Akissut:

Siunnersuummi allannguinnermik nassataqanngilaq.

3 Ilisimatusarfik

Ilisimatusarfimmit pitsaasutut isigineqarpoq nalilersuinerit eqqaaneqartut aallaavigalugit nalilersuineri uparuarneqartunik naleqqutinngitsunik iluarsiiisoqarnissaa siunertaralugu inatsisissatut siunnersuummi suliniuteqartoqarmat.

Inatsisissatut siunnersuummi immikkoortunut pingaarnernut oqaaseqaatit ” Nammineq allattoqarfeqarneq nammineerlunilu missingersuusiorsinnaatitaaneq ”-mut oqaaseqaatit:

Ilisimatusarfimmit pitsaasutut isigineqarpoq inatsisissatut siunnersuutikkut namminerisamik allattoqarfeqarfimmik pilersitsisoqarneratigut namminerisaminillu missingersuutitigut piginnaasaqartitsinikkut Siunnersuisoqatigiit arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsumik sulinissaat ersersinneqarlunilu nukittorsarniarneqarmat.

Inatsisissatut missingersuummut nassuiaatinit takuneqarsinnaavoq allattoqarfimmut atasut aningaasartuutit (allattoqarfimmut ikiuineq, allaffitsigut inissaqarneq, avataaniit

kukkuersiuisoqarneq) naatsorsuutigineqartoq tapiissutitigut aningaasaliissutitut immikkoortinneqartut iluanni akilerneqartassasut.

Siunnersuisoqatigiit siunissami suliassaasa qaffatsinnissaat kiisalu allattoqarfimmik aningaasalersuinnissaat piviusorsioortutut isikkoqanngilaq. Kaammattuutigineqarpoq tapiissutitigut aningaasaliissutit immikkoortinneqartut saniatigut allattoqarfiup ingerlanneqarneranut atugassanik ukiumut aningaasanik aalajangersimasunik immikkoortitsisoqartassasoq.

Akissut:

Siunnersuummi allannguineramik nassataqanngilaq.

Nangillugu nalilerneqarpoq namminerisamik allattoqarfeqarnerup siunnersuisoqatigiit avataaniit siunnersorteqartarnermut aningaasartuutaasigut annertuumik ileqqaaruteqarneq kingunerissagaa, tamannami ukioq kingulleq naatsorsuutit takutitaattut siunnersuisoqatigiit ingerlatsinermut aningaasartuutaanni malunnaatilimmik atuiffiusimavoq.

Siunnersuummi erseqqissarneqarpoq siunnersuisoqatigiit inatsisit naapertorlugit suliassat tassaasut inuit pisinnaatitaaffiunik siuarsaanissamut illersuinissamullu peqataanissaq, Institut for Menneskerettighederimik suleqateqarneq aqqutigalugu, taamaalillunilu aallaavittut siunnersuisoqatigiit institutti qinnuigisinnaavaat ingerlatsineramik siunnersuisoqatigiit naapertuuttuusorisaannik ingerlatseqqullugu. Siunnersuisoqatigiit instituttimut naleqqiullugu suliassaasa inissisimanerisalu erseqqissarnerisigut ilimagineqarpoq annertunerusumik ingerlatsisarnerup aningaasartuutit annertusinerat nassatarissanngikkaa.

”Siunnersuisoqatigiinni ilaasortat amerlassusiisa katitigaanerisalu kiisalu ilaasortassanik toqqaasarnermi suleriaatsip allanngortinneranut” oqaaseqaatit:

Naleqqutissaaq Siunnersuisoqatigiit siunissami ikinnerusunik ilaasortaqaalissappata, taamaalilluni maannakkut 15-iusunut siunissami ilaasortat aqqaniliulerlutik. Ilisimatusarfittut ilinniarfeqarfittullu Ilisimatusarfik tupigusuppoq Siunnersuisoqatigiinni immikkut ilisimatusarnerup ilinniartitaanerullu siunissami sinniisqaannginnissaat kissaatigineqarmat. Ilisimatusarneq ilinniartitaanerlu kalaallit nunaanni inuiaqatigiinni inuit pisinnaatitaaffiisa piviusunngortinnerinik immikkut pingaaruteqarluinnarput. Tamatuma saniatigut oqaatigineqassaaq meeqqanut inunnullu innarlutitut tunngasut tamarmik immikkut marlunnik sinniisqaarmata – illersuisuni taakkunani marlunni, kiisalu suleqatigiiffinni.

Inuit pisinnaatitaaffii isumaginninnermut tunngasunit annertunerusumik imaqarput. Tamanna siunnersuisoqatigiit katitigaaneranni aamma takuneqarsinnaasariaqarpoq, meeqqanut inunnullu innarlutilinnut tunngasut, maannakkut marluusunut taarsiullugu tamarmik immikkut ilaasortamik ataatsimik sinniisqaannginnissaat naammassanersoq eqqarsaatigineqartariaqarpoq, taavalu inissat taakku

sinneri marluk immikkoortunut allanut tunniullugit, assersuutigalugu inuusuttut ilinniagaqartullu suleqatigiiffiitut.

Akissut:

Naapertuuffiatigut ilanngunneqarpoq.

Ilaasortat amerlassusissaat siunnersuummi 13-inut aalajangiunneqarput, taakkunanga 3 tassaapput aalajangersimasumik ilaasortat ilaasortallu 10 Inatsisartunit toqqagaassallutik.

Tamatuma kingorna siunnersuisoqatigiit ima inuttaligaassapput:

Siunnersuisoqatigiit 3-nik aalajangersimasumik ilaasortaqrput, ilaasortallu 10 Inatsisartunit toqqagaallutik.

Siunnersuisoqatigiinni aalajangersimasumik ilaasortat ukuupput:

- 1) Meeqqat Illersuisuat*
- 2) Inuit Innarluutillit Illersuisuat*
- 3) Naligiissitaanissamat Siunnersuisoqatigiit siulittaasuat*

Ilaasortanit 10-nit:

- 1) Ilaasorta q 1 meeqqat inuusuttullu pillugit NGO-tut sulissuteqartut sinnerlugit peqataatitaassaaq,*
- 2) Ilaasorta q 1 inuit innarluutillit pillugit NGO-tut sulissuteqartut sinnerlugit peqataatitaassaaq,*
- 3) Ilaasorta q 1 eqqartuussiviit inatsisitigullu isumannaatsuunissamik suliaqartut sinnerlugit peqataatitaassaaq,*
- 4) Ilaasorta q 1 ilinniartitaaneq ilisimatusarnerlu sinnerlugit peqataatitaassaaq,*
- 5) Ilaasorta q 1 nunap inoqqaavisa pisinnaatitaaffiisa iluanni NGO-tut suliaqartut sinnerlugit peqataatitaassaaq, aamma*
- 6) Ilaasortat allat 5 inuit pisinnaatitaaffiunik soqutigisallit sinnerlugit peqataassapput.*

Pingaaruteqarluinnartutut isigineqarpoq meeqqanut inuusuttunullu tunngasut aamma inunnut innarluutilinnut tunngasut Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinni inuiaqatigiinni suliffeqarfiit aqqutigalugit peqataatitaqarnissaat, nalilerneqarmat taakku ilisimasanik isummanillu naapertuuttunik illersuisunit allaanerusunik tunniussaqaarsinnaasut, aamma illersuisut siunnersuisoqatigiinni siulittaasuusinnaangimmata.

Takuneqarsinnaasutut ilanngunneqarpoq "ilinniartitaaneq ilisimatusarnerlu" Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinni inatsisitigut aalajangikkamik soqutigisaqarfittut, taamatullu ilaasorta q ataaseq meeqqat inuusuttullu pillugit NGO-tut sulissuteqartut sinnerlugit peqataatitaassalluni.

Inatsisissatut siunnersuummi allannguut pingaaruteqartoq tassaavoq Siunnersuisoqatigiinni ilaasortassanik toqqaasarneq. Inatsisissatut siunnersuut malillugu siunertaavoq siunissami ilaasortat aalajangersimasut pingasuulissasut (Meeqqat aamma Inuit Innarluutillit illersuisui, Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit siulittaasuat). Ilaasortat sinneri arfineq pingasut suleqatigiiffinit eqqaaneqartunit inassuteqartoqarneratigut Naalakkersuisunit toqqaaneqartassapput.

Isumatusaarnerusinnaavoq suleqatigiiffiit arlallit ilaasortassanik naleqquttunik inassuteqartarnissaat, kingornalu kikkut toqqaaneqarnissaat pillugu oqartussat allat aalajangiisarlutik. arlaannaannulluunniit attuumassuteqannginneq pillugu Naalagaaffiit Peqatigiit Parisimi tunngavissiaannik naammassinninnissaq kissaatigineqarpat maanngaanniit kaammattuutigissavarput taamatut qulaajaalluni sulinermi, kiisalu ilaasortat toqqaaneqarnerinut piumasaqaatit suut tunngavigineqarnerini ammasumik pissuseqarnissaq.

Akissut:

Ilanngunneqarpoq.

Ilaasortassanik inassuteqaateqartarneq allanngortinneqarpoq, siunnersuisoqatigiinni ilaasortat Inatsisartunit toqqaaneqartartussanngorlugit kattuffiit, peqatigiiffiit suliffeqarfiit il.il. inassuteqareernerisigut.

Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit peqquneqarput siunnersuisoqatigiinni ilaasortassanik inassuteqaateqaqqusisarnissamut. Inassuteqaateqaqqusineq nuna tamakkerlugu tusagassiivik aqputigalugu siunnersuisoqatigiillu nittartagaatigut nalunaaruteqarnikkut, tamatumunngalu ilaatinneqassallutik siunnersuisoqatigiinnut ilaasortassamik inassuteqaateqarnissamut piumasaqaatit allaaserinerat.

Inassuteqarnissaq ingerlaqqinnermilu toqqaanissaq sioqqullugu kaammattuutigissavarput ilaasortassaniit piginnaasat suut kissaatigineqarneri pillugit najoqqutassalior-toqassasoq. Pingaartumik Siunnersuisoqatigiinnut suliaqkiutaasussat eqqarsaatigalugit ilaasortassanut suut piumasaqaatit piginnaasallu kissaatigineqarnerisut nalilersorneqartariaqarlutillu ersersinneqartariaqarput. Aammattaaq takuneqarsinnaasariaqarluni sulinissamut sutigit naatsorsuutigisaqartoqarnerisooq, kiisalu ilaasortassasut suliaqatigut suut naatsorsuutigineqarnerisut. Siunnersuisoqatigiit suliaqsaat assut annertorpasippat, ilaasortalli naatsorsuutigineqarlutik namminerisaminnik akissarsiaqaratillu sulissasut, taamaattumik suut taakkuninnga naatsorsuutigineqarnerisut erseqqissumik takuneqarsinnaasariaqarlutik.

Akissut:

Siunnersuummi allannguinermik nassataqanngilaq.

Ilaasortassanik inassuteqaateqarnermi erseqqissunik piumasaqaateqarnissamut illuatungiliuppoq ilaasortassatut inassutigineqartut sapinngisamik annertunerpaamik tamatigoortumillu inuiaqatigiinni soqutigisaasunik sinniisuunissaat.

Nalilerneqarpoq siunnersuisoqatigiit inatsisit naapertorlugit suliassaannik siunnersuummi nassuiaatinilu erseqqissaanerup, ataatsimiittarnissat nalunaaruteqartarnissallu qanoq akulikitsigisumik pisarnissaanik allaaserinninnermik tapertaqartinneratigut, siunnersuisoqatigiinni suliassatut ilimagisaasut annertussusaannik ersersitsinissamik isuma taperseraat. Tamatuma saniatigut inassuteqartarnermi toqqaasarnermilu periutsit siunnersuummi allanngortinneqarput, tassuunakkut kattuffiit, peqatigiiffiit suliffeqarfuit il.il. inassuteqarsinnaatitaasut, taamaallaat marlunnik inassuteqarsinnaatillugit. Piumasaqaatip siunertaraa kattuffiit il.il. inassuteqarsinnaatitaasut ilaasortassatut inassutigineqartut piukkunnassusii pillugit isummersornissaasa qularnaarnissaat.

Kiisalu ajornartorsiutaasutut isigalutigu Siunnersuisoqatigiinni siulittaasussamik Naalakkersuisut toqqaasarnissaat. Tamanna arlaannaannulluunniit attuumassuteqannginneq pillugu siunertamut akerliuvoq, taarsiullugulu tamanna Siunnersuisoqatigiinni aalajangerneqartariaqarluni – politikikkut akuliuttoqarnani.

Akissut:

Ilanngunneqarpoq.

”Ukiumut soqutigisaqatigiit ataatsimiittarnissaat pillugu piumasaqaat”-mut oqaaseqaatit: Suliniut pingaarutilik pitsaasorlu. Taamaattorli tassani aamma uparuarneqartariaqarluni tamanna Siunnersuisoqatigiinnut qaavatigut aningaasatigut artukkiinnermut atassuteqarmat. Soorlu aamma tamanna siunnersuisoqatigiinni ilaasortat sulinissaannut naatsorsuutigisani allaaserinninnermit takuneqarsinnaasariaqarluni, tassa siunnersuisoqatigiinni ilaasortat kajumissutsiminnik akissarsiaqaratillu sulinissaat naatsorsuutigineqarmat.

Akissut:

Siunnersuummi allannguinnermik nassataqanngilaq.

Nalilerneqarpoq siunnersuisoqatigiit inatsisit naapertorlugit suliassaannik siunnersuummi nassuiaatinilu erseqqissaanerup, ataatsimiittarnissat nalunaaruteqartarnissallu qanoq akulikitsigisumik pisarnissaanik allaaserinninnermik tapertaqartinneratigut, siunnersuisoqatigiinni ilaasortat suliassaattut ilimagisaasut annertussusaannik ersersitsinissamik isuma taperseraat. Ilimagineqarpoq soqutigisaqartut ukiumoortumik ataatsimiisinnerinut aningaasartuutit aningaasaliissutit sinaakkutaasa iluanni akilerneqarsinnaasut.

”Institut for Menneskerettighederimik suleqateqarneq” pillugu oqaaseqaatit:

Inatsisissatut missingiummit takuneqarsinnaavoq suliassat suut Siunnersuisoqatigiinnit isumagineqarnissaat naatsorsuutigineqarnersut. Maannakkut inatsimmut naleqqiullugu tassani allannguisoqarnissaa takuneqarsinnaanngilaq. Inatsisissatut siunnersuummi nassuiaatinit takuneqarsinnaavoq: ”Inatsisartut inatsisaat inuit pisinnaatitaaffiinut tunngasut iluanni Kalaallit Nunaanni pisinnaasatigut piginnaasatigullu inerisaanissaq siunertaralugu Institut for

Menneskerettighederimik oqaloqateqarnerup suleqateqarnerullu nukittorsarnissaata suli kissaatigineqarneranut takussutissavaoq”.

§ 4, imm. 1, nr.1 naapertorlugu tamanna suleqatigiinneq naatsorsuutigineqarpoq ”Instituttip Siunnersuisoqatigiit ataatsimiittarneranni aggersitatut peqataasarneratigut suliatigullu ikiuuttarneratigut pisassasoq. Tamakku saniatigut imatut suleqatigiittoqarsinnaavoq Institutti pikkorissartitsisarluni, isumasioqatigiissitsisarluni allanillu, paasissutissanik saqqummersitseqataasarluni kiisalu inuit pisinnaatitaaffiitut tunngasunik Inatsisartut inatsisissaattut siunnersuutit pillugit tusarniaanermut akissuteqartarsinnaalluni.”

Institut for Menneskerettigheder 2014-mili Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffii pillugit nunami instituttiusimavoq. Tassunga atatillugu Instituttip inuit pisinnaatitaaffiisigut suliassanik arlalinnik isumagisaqarpoq, ilaatigut Siunnersuisoqatigiit suliassaannut qaleriissinnaasunik.

Inatsisissatut siunnersuummi nassuiaatinit eqqaaneqartut saniatigut Siunnersuisoqatigiit suliassaannut aamma Instituttimut naleqqiullugu Institut for Menneskerettighederimi aamma Siunnersuisoqatigiinni inissisimanagerit suleqatigiinnerlu qanoq agguarneqarnissaat inatsisissatut siunnersuummi imaluunniit nassuiaatinit erseqqissumik takuneqarsinnaanngilaq. Erseqqissaasoqanginnera suleqatigiinneq siuarsarnagu paarlattuanik killormoortua pisinnaavoq; paatsooqatigiinnerit aamma akisussaaffiit agguarneqarneri pillugit isumaqatigiinnginnerit.

Siunnersuisoqatigiinmut naleqqiullugu Instituttip inissisimanagera inatsisissatut siunnersuummi erseqqissumik takuneqarsinnaasariaqarpoq.

Akissut:

Ilanngunneqarpoq.

Siunnersuummi erseqqissarneqarpoq Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit suliassarigaat Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffiisa siuarsarneqarnissaat illersorneqarnissaallu, inuiaqatigiinni kalaallini inuit pisinnaatitaaffiisigut unamminartut oqallisiginerisigut aamma Institut for Menneskerettigheder ingerlatassanik siunnersuuteqarfigineratigut.

Taamaalilluni erseqqissarneqarpoq, siunnersuisoqatigiit inatsisitigut pisussaaffigalugu suliassarigaat Institut for Menneskerettighederimut tapertaallunilu ikiorsiisarnissaq, Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffiitut tunngasutigut pissutsit immikkut ittut unamminartullu pillugit immikkut ilisimasaqartut.

Aammattaaq erseqqissarneqarpoq Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit namminneerlutik ingerlataqarsinnaasut, tamannali pisussaaffiginagu.

Kiisalu Institut for Menneskerettighederimi siulersuisunut siunnersuisoqatigiinni ilaasortanik toqqaanermut tunngatillugu allatigut eqqarsaasersuutit ilaasariaqarlutik. Inatsisissatut siunnersuummut nassuiaatinit takuneqarsinnaavoq IMR-ip siulersuisuinut qinerneqarsinnaasunik ilaasortassanik Naalackersuisut taamaallaat toqqaasassasut. Ilaasortat taakku ukiumut marlunnut qinerneqartassapput. IMR-illi siulersuisuinut ilaasortaq ukiumut sisamanut qinigaasarluni. Taamaattumik ilaasortaq Siunnersuisoqatigiinnit tunuarsimasoq IMR-ip siulersuisuini qanoq issiaannarsinnaanersoq eqqarsaatigineqartariaqarpoq. Ajornartorsiut IMR peqatigalugu oqallisigineqartariaqartoq.

Akissut:

Ilanngunneqarpoq.

Institut for Menneskerettighederip siulersuisuinut inassuteqartarneq pillugu aalajangersagaq naqqinneqarpoq, siulersuisunut inassutigineqartoq Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinnut ilaasortaanissaq piunmasaajunnartillugu.

Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinnit Institut for Menneskerettighederip siulersuisuinut ilaasortassatut toqqarneqartut inuttut piginnaasatik tunngavigalugit toqqagaassapput. Taamaalilluni siulersuisunut ilaasortaq siulersuisuni ingerlaannarsinnaavoq, siunnersuisoqatigiinni ilaasortaaajunnaassagaluaruniluunniit.

4. Transparency International Greenland

Transparency International Greenland (TIG) Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinni siunnersuisoqatigiit 2013-imili pilersinneqarmata sinnisoqarsimavoq. Inuit pisinnaatitaaffiik suliaqarneq inuit oqartussaaqataanerannut inuuniarnikkullu naapertuilluartoqarneranut tunngaviulluinnartut TIG-imit isigineqarput. Siunnersuisoqatigiit ataatsimoorlutik tusarniaanermi akissuteqarnerinut aamma tusarniaarnermi immikkut akissuteqarnissaq TIG-imit toqqarneqarsimavoq.

Nalinginnaasumik oqaaseqaatit

Institut for Menneskerettigheder (IMR) tassaavoq Kalaallit Nunaanni nunami inuit pisinnaatitaaffii pillugit suliffeqarfik. Tamatuma erseqqissarneqarnissaa aamma IMR-ip aamma Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit akornanni erseqqissumik immikkoortitsinissaq amigaatigineqarpoq. TIG-imit nuannaarutigineqarpoq nalilersuinerniit kaammattuutit arlallit inatsisissamut siunnersuummi ilanngunneqarsimammata. Pingaartumik allattoqarfiup nammineernissaa aningaasatigut aqutsinermi politikerit akuliuttannginnissaannik tunngaviup qulakkeerneqarnera nalilerneqarpoq.

Kapitali 1-imut oqaaseqaatit

§ 1: Oqaatsip 'Kalaallit Nunaanni' ilaatinnginnissaa eqqarsaatigineqartariaqarpoq. Siunnersuisoqatigiit Inatsisartut inatsisaat naapertorlugu pilersinneqarput aamma nunami maani Inuit Pisinnaatitaaffiit Siunnersuisoqatigiinnut tunngasuulluni.

Akissut:

Tusaatissatut tiguneqarpoq, kalaallisuuanilu ilanngunniarneqassalluni.

stk. 2: Siunnersuisoqatigiit suliassaat arlaliupput, soorlu kapitali 2-imi takuneqarsinnaasooq, suliassani pingaarnersaasooq siunertani takuneqarsinnaasariaqarpoq, imatut oqaasertaleneqassasooq siunnersuutigineqarluni: Inuit Pisinnaatitaaffiit Siunnersuisoqatigiit arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngillat namminersortuullutillu, Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffii pillugit nakkutiginnillutillu nalunaarusiortartut.

Akissut:

Siunnersuummi erseqqissarneqarpoq Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit suliassarigaat Kaalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffiisa siuarsarneqarnissaat illersorneqarnissaallu, inuiaqatigiinni kalaallini inuit pisinnaatitaaffiisigut unamminartut oqallisiginerisigut aamma Institut for Menneskerettigheder ingerlatassanik siunnersuuteqarfigineratigut.

Taamaalilluni erseqqissarneqarpoq, siunnersuisoqatigiit inatsisitigut pisussaaffigalugu suliassarigaat Institut for Menneskerettighederimut tapertaallunilu ikiorsiisarnissaaq, Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffiit tunngasutigut pissutsit immikkut ittut unamminartullu pillugit immikkut ilisimasaqartutut.

Aammattaaq erseqqissarneqarpoq Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit namminnerlutik ingerlataqarsinnaasut, tamannali pisussaaffiginagu, taakkununga ilanngullugu nakkutilliineq nalunaarusiornerlu.

Kapitali 2-mut oqaaseqaatit

Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinnut naleqqiullugu Institut for Menneskerettighederip qanoq inissisimamena tassani takuneqarsinnaasariaqarpoq.

Akissut:

Ilanngunneqarpoq.

Tak. qulaani akissut.

Kapitali 3-mut oqaaseqaatit

§ 3: Siunnersuisoqatigiit katitigaanerat aquneqarnerallu "inuit pisinnaatitaaffiit suliaqartuni inuiaqatigiinni suleqatigiiffinni atuuttunut isummanut naapertuulluni". Tassani iluaqutaasumik toqqaasarnaq ivertitsisarnerlu pillugit Parisimi tunngavissiani aalajangersakkat

erseqqortinniarneqarsinnaapput. Parisimi tunngavissiani allanneqarpoq ilaasortassanik toqqaasarneq erseqqissumik paasinartumillu pisassasoq, toqqaanissamut piumasaqaatit aalajangersarsimallutik, kinaassusersiornatik tamanillu ilisimaneqarlutik.

Akissut:

Ilanngunneqarpoq.

Ilaasortassanik inassuteqaateqartarneq allanngortinneqarpoq, siunnersuisoqatigiinni ilaasortat Inatsisartunit toqqarneqartartussanngorlugit kattuffiit, peqatigiiffiit suliffeqarfii il.il.

inassuteqareernerisigut.

Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit peqquneqarput siunnersuisoqatigiinni ilaasortassanik inassuteqaateqaqqusisarnissamut. Inassuteqaateqaqqusineq nuna tamakkerlugu tusagassiivik aqputigalugu siunnersuisoqatigiillu nittartagaatigut nalunaaruteqarnikkut, tamatumunngalu ilaatinneqassallutik siunnersuisoqatigiinnut ilaasortassamik inassuteqaateqarnissamut piumasaqaatit allaaserinerat.

§ 3, imm. 3: TIG-ip kaammattuutigaa Inatsisartut inatsisaat NGO-nut tatiginninnermut naapertuutissasoq, tatiginninnerlu taanna aalajangersimasumik takutinneqassalluni NGO-t nammineerlutik siunnersuisoqatigiinni sinniisussanik toqqaatinnerisigut. TIG-imit qularutigineqarpoq Naalakkersuisut toqqaanerat anertunerusumik akisussaannermik pilersitsissasoq, taanna pilersinneqassaaq erseqqissumik nassuiarneqartumik anguniagaq pillugu suleqatigiittoqarpat.

Akissut:

Siunnersuummi allannguineramik nassataqanngilaq.

Suli pisariaqartutut isigineqarpoq kattuffiit, peqatigiiffiit, suliffeqarfii il.il.

inassuteqarsinnaatitaasut, ilaasortassanik toqqaasartunit toqqarneqartunik

inassuteqaateqartarnissaat, siunnersuisoqatigiinni ilaasortat amerlassusaasa killilernissaat

pisariaqarmat, aamma nalilerneqarmat NGO-nut ataasiakkaanut isumaqatigiinnissaq

ajornakusoorsinnaasoq.

Toqqaasartut siunnersuummi allanngortinneqarput tassaalersillugit Inatsisartut.

Immikkoortut 7-imi allanneqarpoq ”ilaasortat marluk nr. 1-6-imi ilaasortanit allaanerusumik inuit pisinnaatitaaffiiniq soqutigisaanillu sinnerlugit sulisut”, kisitsit taanna 2-4-nut TIG-imit kaammattuutigineqarpoq. Siunnersuisoqatigiit tamarmiusut taamaalillutik ilaasortat 11-ussapput imaluunniit 13-it. Inatsisissatut siunnersuutip malitsigaa meeqqanut inunnullu innarluutilinnut tunngasut amerlavallaalernerit aamma, siunnersuisoqatigiit ikinnerusut qulakkeerniarlugit, NGO-nit ilaasortat siunertaminni inuit pisinnaatitaaffiiniq sammisaqartut amerlassusii ikilineqarlutik. Siunnersuisoqatigiinnut pingaarutilik tassaavoq taassuma ilaasortanik tunniussimasunik piginnaasaqartunillu katitigaanissaa. Amerlineqarnissaat pillugu kaammattuut 2030-imi piujuartitsineramik tunngaveqartumik ineriartornissaq pillugu inuit piumasaqaataannut NGO-t

suliaqarnerannut tapersersuinerannullu atatillugu isigineqassaaq, taanna Naalagaaffiit Peqatigiit nunarsuarmi 2030-imut anguniagarivaat.

Oqaaseqatigiit imatut naggarserneqartariaqarput ”inuit pisinnaatitaaffiitut simniisuusut”.

Akissut:

Ilaatigut ilanngunneqarpoq.

Ilaasortat amerlassusissaat siunnersuummi aalajangiunneqarput 13-inut, taakkunanga 3 aalajangersimasumik ilaasortaallutik, qulillu Inatsisartunit toqqarneqassallutik.

Ilaasortanit 10-nit soqutigisaqatigiit 5 inatsisitigut aalajangersarneqanngillat.

Siunnersuisoqatigiinni qaqugukkulluunniit pisariaqartitsinerup naqisimaneqanngitsumik nalilersornissaa siunertaralugu, oqaasertaliussani ”nr. 1-6-imi ilaasortanit allaanerusunik” peerneqarpoq. Tamatumalu kingorna ilaasortanit 5-init piumasagaatituaalerpoq inuit pisinnaatitaaffiit soqutigisalinnut simniisuussasut.

Tamatuma kingorna siunnersuisoqatigiit ima inuttaligaassapput:

Siunnersuisoqatigiinni aalajangersimasunik 3-nik ilaasortaqaqarput ilaasortallu 10-t Inatsisartunit toqqarneqassallutik.

Uku aalajangersimasumik ilaasortaapput:

- 1) Meeqqat Illersuisuat,*
- 2) Inuit Innarluutillit Illersuisuat, aamma*
- 3) Naliigiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit siulittaasuat.*

Ilaasortanit 10-nik:

- 1) Ilaasortaqaq 1 meeqqat inuusuttullu pillugit NGO-tut sulissuteqartut sinnerlugit peqataatitaassaaq,*
- 2) Ilaasortaqaq 1 inuit innarluutillit pillugit NGO-tut sulissuteqartut sinnerlugit peqataatitaassaaq,*
- 3) Ilaasortaqaq 1 eqqartuussiviit inatsisitigullu isumannaatsuunissamik suliaqartut sinnerlugit peqataatitaassaaq,*
- 4) Ilaasortaqaq 1 ilinniartitaaneq ilisimatusarnerlu sinnerlugit peqataatitaassaaq,*
- 5) Ilaasortaqaq 1 nunap inoqqaavisa pisinnaatitaaffiisa iluanni NGO-tut suliaqartut sinnerlugit peqataatitaassaaq, aamma*
- 6) Ilaasortat allat 5 inuit pisinnaatitaaffiit soqutigisallit sinnerlugit peqataassapput.*

Imm. 4. Taanna peerneqassaaq, tassa NGO-t, tamarmik immikkoorlutik ataatsimoorlutillu inummik ataatsimik inassuteqarmata.

Akissut:

Siunnersuummi allannguineramik nassataqanngilaq.

Suli pisariaqartutut isigineqarpoq kattuffiit, peqatigiiffiit, suliffeqarfiit il.il. inassuteqarsinnaatitaasut, ilaasortassanik toqqaasartunit toqqarneqartunik inassuteqaateqartarnissaat, siunnersuisoqatigiinni ilaasortat amerlassusiisa killilernissaat pisariaqarmat, aamma nalilerneqarmat NGO-nut ataasiakkaanut isumaqatigiinnissaq ajornakusoorsinnaasoq.

Toqqaasartut siunnersuummi allanngortinneqarput tassaalersillugit Inatsisartut.

Tamatuma saniatigut aalajangiusimaneqarpoq, sapinngisaq naapertorlugu ilaasortassatut inassutigineqartut tassaassasut arnaq angullu.

§ 4, imm. 1 aamma 2: Inatsisinik atuutsitsinermut akisussaasoq naalackersuisoqarfik kommunillu aggersitaasinnaasutut immikkut eqqaaneqartariaqanngillat. Oqartussaasut marluullutik imm. 2-mi ilanngunneqarput. Institut for Menneskerettigheder nunami inuit pisinnaatitaaffii pillugit suliffeqarfiutillugu IMR siunnersuisoqatigiinni aalajangersimasumik aggersakkatut inissimasariaqarpoq.

Akissut:

Siunnersuummi allannguineramik nassataqanngilaq.

Naapertuuttutut nalilerneqarpoq, naalackersuisoqarfiup inatsisinik atuutsitsinermut akisussaasup Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit ataatsimiinnerini peqataatitatus ilaasarnissaa.

§ 5: Toqqaaneq peqataasunit isumagineqassasoq kaammattuutigineqarpoq, tak. qulaaniittoq.

Akissut:

Siunnersuummi allannguineramik nassataqanngilaq.

Tak. siusinnerusukkat akissutigineqartoq.

§ 6: Siunnersuisoqatigiit immikkoortut 1-7-mi taaneqartut akornanni siulittaasussartik namminneq toqqassavaat.

Akissut:

Ilanngunneqarpoq.

§ 7: Siunnersuisoqatigiit nammineerlutik siunnersuisoqatigiinnut ilaasortamik tunuartitsisinnaassapput. Naammagittaalliorfiusinnaasoq, TIG-imut pisariaqartuusoq, tassaasinnaavoq inatsisinik atuutsitsinermut akisussaasoq naalackersuisoqarfik.

Akissut:

Ilaatigut ilanngunneqarpoq.

Aalajangersarneqarpoq Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit suleriaasissaanni aalajangersagaqassasoq siunnersuisoqatigiit atorunnaarsinneqarsinnaanerit pillugu. Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit namminneerlutik suleriaasissartik aalajangersassavaat.

Kapitali 4 aamma 5-imut oqaaseqaatit

Inatsimmit takuneqarsinnaasariaqarpoq, nassuiaatiniinnaanngitsaq, siunnersuisoqatigiinni sulineq kajumissusermik tunngaveqartuusoq akissarsiaqaataanngitsorlu.

Akissut:

Siunnersuummi allannguinermik nassataqanngilaq.

Erseqqissarneqarpoq Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit taamaallaat ullormusiaqarlutillu angalanermi aningaasartuutini taarsiivigineqartassasut, Inatsisartunut Naalakkersuisunullu il.il. ilaasortat aningaasarsiaqartitaanerit il.il. pillugit Inatsisartut inatsisaanni malittarisassat naapertorlugit.

Aammattaaq siunnersuisoqatigiinni siulittaasoq siunnersuisoqatigiinnermi sulinerminut akissarsiaqartinneqassaaq.

Inatsimmi siunniunneqarpoq suliassat pituttorsimasut amerlineqassasut ilaatigut avataaneersumik kukkunersuiusoqarneq immikkullu ataatsimiittarnerit annertusineqassasut.

Naatsorsuutigineqartariaqarpoq missingersuutitigut sinaakkusiussat inatsimmi piumasaqaatinut tulluarsarneqassasut.

Akissut:

Siunnersuummi allannguinermik nassataqanngilaq.

Siunnersuisoqatigiit Institut for Menneskerettighederimut naleqqiullugu suliassaasa inissisimanerisalu erseqqissarnerisigut ilimagineqarpoq annertunerusumik ingerlatsisarnerup aningaasartuutit annertusinerat nassatarissanngikkaa, taamaalillunilu siunnersuut missingersuutit sinaakkutaasa iluanniittuassasoq ilimagineqarluni.

Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit paasiuminartut arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsut qulakkeerneqarnissaannut naleqqiullugu inatsisissatut siunnersuut alloriarnertut pingaarutilittut TIG-imit isigineqarpoq. TIG-ip, inuit pisinnaatitaaffii pillugit suleqatigiiffittut, inuit pisinnaatitaaffiik siuarsaalluni illersuillunilu peqataasinnaasutut Siunnersuisoqatigiinni ingerlaannarnissani neriuutigaa.

5. Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit

Aallaqqaasiussatut oqaaseqarfiginnissutit

1 Siunnersuisoqatigiit kalaallisut taaguutaa

Kalaallisut atserneqarsimanera danskisuuani nutsigaarpasippallaaqaaq, pingaartumik piginnittorsiutip atorneratigut. - Kalaallisut eqqartuinermi 'Kalaallit Nunaat' pisariaqanngilaq kalaallisut taanerata ersersereermagu.

Taamaattumik siunnersuutigaara 'Kalaallit Nunaat'-a' ilannguttariaqanngitsoq, kisianni danskisuuani Grønland/Grønlands allassimasariaqarluni.

Taamaattumik siunnersuutaavoq: Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit (IPS) - Grønlands Råd for Menneskerettigheder (GRM)

Akissut:

Tusaatissatut tiguneqarpoq, kalaallisuuani ilanngunniarneqassalluni.

Aamma nassuiartariaqarpoq Parisimit tunngavissiat oqartussaaffimmit sorlermit atugaassanersut, Siunnersuisoqatigiinnit imalt. IMR-imit.

Akissut:

Inatsisissatut siunnersuutip sapinngisaaq naapertorlugu Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit ingerlatsinerannut sinaakkutissat Parisimi tunngavissiat naapertuuttuunissat anguniarpaa.

2. Nalinginnaasut

Inatsisitigut suliasat suliarisinnaajumallugit inatsisitigut inatsisilerinikkut, pisortaqaarnikkut attaveqatigiinnikkullu namminneersinnaanerup saniatigut pisariaqarpoq aalajangiisarnermi eqaannerusariaqarneq. Taamaattumik pisariaqarsinnaavoq, assersuutigalugu siulittaasoqarfimmik allamilluunniit taassumunnga assingusumik pisortatigoortumik aalajangiisinnaassusilimmik peqassalluni.

Inuit pisinnaatitaaffiisigut periarfissat nunatsinni inuiannut attuumassuteqartut piupput: ILO-mi Isumaqatigiissut nr. 169 aamma FN-ip Nunat Inoqqaavisa Pisinnaatitaaffii pillugit Nalunaarutaa. Kalaallit Nunaata nammineq nalilersinnaasariaqarpoq ILO-169 nunatsinni inatsisiliornermut naapertuunnersoq.

Taamaattumik pingaaruteqarpoq nunap inoqqaavisa pisinnaatitaaffii Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinnit simniisuuffigineqarnissaq.

Taakkunani periarfissani immikkoortortat arlallit, kalaallit inatsisaanni inatsisiliornermi soqutigineqanngillat. Taamaattumik naleqquppoq, paasititsiniaaneq aammalu ilinniartitaaneq inuit pisinnaatitaaffii pillugit ilinniartitaanermut aammalu paasititsiniaanermut taakku periarfissat

ilanngunneqarpata. Inatsisitigut siunnersuisarneq kalaallit inatsisaanni nunat tamalaat periarfissaani taakkunani pissutsit ilanngunneqarnissaattaq naleqquppoq.

Siunnersuisoqatigiit suliaannut avataanit aningaasaliissutit pillugit qinnuteqarnissamut periarfissaqarsimagaluarpoq. Pingaaruteqarpoq, inatsisissamut siunnersuutip tamanna saqqummiuppagu. Periarfissaq tamanna atorsinnaasariaqarpoq sulinermi pisariaqartitanut aammali ilisimasassatigut, aaqqissueriaatsitigut ilisimatusarnikkullu pisariaqartitanut siamasissumik atussallugu.

Akissut:

Siunnersuutip allanngortinneranik nassataqanngilaq.

Siunnersuummi ersippoq, oqartussaasunit allanit aamma kattuffinnit namminersortunit, peqatigiiffinnit, suliffeqarfinnit il.il. siunertarisanut aningaasanik qinnuteqarnissaq periarfissaqartoq.

3. Allat

Inatsisissatut siunnersuutip ilalerpai Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit aasakkut 2017-imi nalilersuinerminnit inerniliussatut innersuussutaat arlallit.

Allattoqarfik namminersortoq pillugu immikkut ittumik kissaatigineqarsimavoq kiisalu namminerisamik missingersuutitigut piginnaasaqarneq kiisalu ilaasortat amerlassusaannik ikililerineq.

Aamma oqaaseqarfigaat Siunnersuisoqatigiit annertunerusunik aningaasartuuteqalernissaat- soorlu namminerisamik allatseqarfeqarnissaq, 'nammineq' naatsorsuseriffeqarnissaq, nammineq kukkunersuisoqarnissaq, ininut akiliuteqartarnissaq, aningaasartuutissat assigiinngitsut aamma ukiumut ataatsimiittarnerit ilanissaat immikkut aningaasaliissutit ilanngikkaluarlugit.

Isumaqqanngilagut Siunnersuisoqatigiit suliniutit maanna aningaasaliissutaasartut iluanni naammassisinnaagaat. Missingersuusiortoqarsimavoq erseqqissumik oqaatigineqartumik Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinnit atuinissat qanoq annertutiginersut tunngavilikkamik. Maluginiarneqassaaq missingersuutinit tamarmiusunit atugassaammata suliniutinut siursaataasinnaasunut assigiinngitsunut 245.000 kr. atugassanngorlugit.

Akissut:

Siunnersuummi allannguineramik nassataqanngilaq.

Nangillugu nalilerneqarpoq namminerisamik allattoqarfeqarnerup siunnersuisoqatigiit avataaniit siunnersorteqartarnermut aningaasartuutaasigut annertuumik ileqqaaruteqarneq kingunerissagaa, tamannami ukioq kingulleq naatsorsuutit takutitaattut siunnersuisoqatigiit ingerlatsinermut aningaasartuutaanni malunnaatilimmik atuiffiusimavoq.

Siunnersuummi erseqqissarneqarpoq siunnersuisoqatigiit inatsisit naapertorlugit suliassat tassaasut inuit pisinnaatitaaffiunik siuarsaanissamut illersuinissamullu peqataanissaq, Institut for Menneskerettighederimik suleqateqarneq aqutigalugu, taamaalillunilu aallaavittut siunnersuisoqatigiit institutti qinnuigisinnaavaat ingerlatsinernik siunnersuisoqatigiit naapertuuttuosorisaaannik ingerlatseqqullugu. Siunnersuisoqatigiit instituttimut naleqqiullugu suliassaasa inissisimanerisalu erseqqissarnerisigut ilimagineqarpoq annertunerusumik ingerlatsisarnerup aningaasartuutit annertusinerat nassatarissangikkaa.

Siunnersuisoqatigiit siulittaasuut sorlernik piginnaatitaaffeqassanersoq nalinginnaasumik erseqqarippallaanngitsut. Siunnersuisoqatigiit siulittaasuata piginnaatitaaffiisa erseqqarinnerusumik oqaasertaliornissaa kiisalu suleriaatsip minnerpaamik suna imarissagaa kissaatigineqarpoq.

Akissut:

Ilanngunneqarpoq.

Aammattaaq kissaatiginaqaaq, Institut for Menneskerettigheder aamma Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit akornanni suleqatigiinnermi suliassa qarfinnut killiliussaq aammalu akisussaaffinnut tunngasut erseqqarinnerusumik allaaserineqarpata. Institut for Menneskerettighederip suliaqartarneq piffissaq tamakkerlugu sulisunit isumagisariaqarpoq aammalu Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinni suliaqartarneq kajumissutsiminnik aammalu akissarsiaqaratik suleqataasunit isumagineqartariaqartoq eqqarsaatigineqartariaqarpoq.

Akissut:

Ilanngunneqarpoq.

Siunnersuummi erseqqissarneqarpoq Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit Kaalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffiisa siuarsarneqarnissaat illersorneqarnissaallu suliassarigaa, inuiaqatigiinni kalaallini inuit pisinnaatitaaffiisigut unamminartut oqallisiginerisigut aamma Institut for Menneskerettigheder ingerlatassanik siunnersuuteqarfigineratigut.

Taamaalilluni siunnersuisoqatigiit inatsisitigut pisussaaffigalugu suliassarigaat Institut for Menneskerettighederimut tapertaallunilu ikiorsiisarnissaq erseqqissarneqarpoq, Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffiinnut tunngasutigut pissutsit immikkut ittut unamminartullu pillugit immikkut ilisimasaqartutut.

Aammattaaq erseqqissarneqarpoq Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit namminneerlutik ingerlataqarsinnaasut, tamannali pisussaaffiginagu, tamatumunnga ilanngullugit nakkutilliineq nalunaarusiortarnerlu.

Kapitali 2 - suliassat

Maluginiarneqarpoq Siunnersuisoqatigiinnut suliassiissutit maanna inatsisiliornermit allannguuteqanngitsut. Siunnersuisoqatigiinni Siunnersuisoqatigiit atuunneranni tamarmiusumi

suliasissutit tamakku uteqattaartumik oqallisigineqartarmata, kissaatiginarpoq erseqqinnerusumik nassuiaasiortoqassasoq imaluunniit pingaarnersiuiineqassasoq - erseqqissaatigalugu Siunnersuisoqatigiit piumassutsimik sulisunit ingerlanneqarmata taamalu suliasissutit tamaasa naammassisinnaanagit.

Maanna § 2, Imm. 1.1. naapertorlugu, Siunnersuisoqatigiit pingaartippaat Institut for Menneskerettighederip Kalaallit Nunaanni killiffimmik nalunaarusiortarnera, taanna ukiut allortarlugit saqqummersarpoq, taassumalu innersuussutaat ingerlateqqinneqartarput.

Akissut:

Ilanngunneqarpoq. Qulaani akissut takuuk.

Kapitali 3 - Siunnersuisoqatigiiffiit katitigaanerat

Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit, Meeqqat Illersuisuata aamma Inuit Innarluutillit Illersuisuata Siunnersuisoqatigiinni sinniisoqarnissaat ilalernarpoq. Kissaatiginarporli suliaqarfiit pineqartut namminneq ilaasortassaminnik toqqaasarnissaat. Taamaattumik § 2-mi maanna siunnersuutigineqarneratut ilusiliineq tapersinngilarput.,

Akissut:

Ilanngunneqarpoq.

Ilaasortat katitigaanerat allanngortinneqarpoq, taamaalillunilu siunnersuummi aalajangiunneqarlutik 13-inut, taakkunangga 3 aalajangersimasumik ilaasortaapput, 10 Inatsisartunit toqqagaallutik.

Ilaasortanit 10-nit soqutigisaqaaqatigiit 5-t inatsisitigut aalajangersagaanngillat, taamaallaalli inuit pisinnaatitaaffiunik soqutigisallit sinnerlugit peqataassallutik.

Tamatuma kingorna siunnersuisoqatigiit ima katitigaassapput:

Siunnersuisoqatigiinni 3 aalajangersimasumik ilaasortaapput, 10-t Inatsisartunit toqqagaallutik.

Uku siunnersuisoqatigiinni aalajangersimasumik ilaasortaapput:

- 1) Meeqqat Illersuisuat
- 2) Inuit Innarluutillit Illersuisuat
- 3) Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit siulittaasuat

Ilaasortanit 10-nit:

- 1) Ilaasortaq 1 meeqqat inuusuttullu pillugit NGO-tut sulissuteqartut sinnerlugit peqataati-taassaaq,
- 2) Ilaasortaq 1 inuit innarluutillit pillugit NGO-tut sulissuteqartut sinnerlugit peqataatitaassaaq,
- 3) Ilaasortaq 1 eqqartuussiviit inatsisitigullu isumannaatsuunissamik suliaqartut sinnerlugit peqataatitaassaaq,

- 4) *Ilaasortaq 1 ilinniartitaaneq ilisimatusarnerlu sinnerlugit peqataatitaassaaq,*
 5) *Ilaasortaq 1 nunap inoqqaavisa pisinnaatitaaffiisa iluanni NGO-tut suliaqartut sinnerlugit peqataatitaassaaq, aamma*
 6) *Ilaasortat allat 5 inuit pisinnaatitaaffiinik soqutigisallit sinnerlugit peqataassapput.*

Imm. 3-mi ilaasortassatut toqqakkanit amigaatigaarput suliniaqatigiiffik nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffii pillugit sinniisuusoq. Nunat inoqqaavi Institut for Menneskerettighederimi sinniisoqanngillat aamma taamaalillutik qularnaarunneqaratik sullissivik taanna aqutugalugu nakkutiginninnissamik. Taamaattumik pingaarluinnarpoq, soqutigisaqatigiinnit Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinnit aallunneqassasut.

§ 3 taamatut ilusilerneratut taamaattumik tapersinngilarput.

Akissut:

Ilanngunneqarpoq. qulaani akissut takuuk.

Kapitali 3 - Siulersornera

Innersuussutigaarput Siunnersuisoqatigiit siulittaasooq toqqartassagaat. Innersuussutigaarputtaaq siulittaasumik piginnaatitsineq nassuiarneqassasooq erseqqissarneqarlunilu. Innersuussutigaarput inatsisip nassuiassagaa ingerlatsinermi malitarsissat annikinnerpaaffiisut nassuiarneqassasut. Tamanna tunngavigalugu § 6, Imm. 1 maanna ilusiligaa neratut tapersinngilarput.

Akissut:

Ilaatigut ilanngunneqarpoq.

Aalajangersarneqarpoq Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit akunnerminni siulittaasussaminnik namminneq qinersissasut.

Sulinerimi suleriaasissaq aalajangersarneqassaaq, taannalu minnerpaamik makku pillugit aalajangersakkanik imaqassaaq:

- 1) akisussaaffiit aamma inunnut allanut naleqqiullugu pisinnaatitsineq pillugit malitarsissat,
- 2) ilaasortat tunuarnissaannut malitarsissat,
- 3) aningaasatigut missingersuusiorneq, naatsorsuutit kukkuneruinerlu pillugit malitarsissat, aamma
- 4) suleriaatsip allanngortinnissaanut periusissat.

Maluginiarparput Siunnersuisoqatigiit pisussaatinneqartut ukiumoortumik ataasiarlutik ataatsimiittasasut missingersuutitigut annertusaaffigineqanngitsumik. Tamatumuuna Siunnersuisoqatigiit namminneq toqqakkaminnik aaliangiinissamut pisinnaanikillisinneqarput.

Innersuussutigaarput, ukiumoortumik ataatsimiitoqartassanngitsoq, kisianni soqutigisaqaqatigiit ukiut allortarlugit ataatsimiitinneqartassasut - Killiffimmik nalunaarutip ukiut allortarlugit saqqummersartup sularinerani. Ataatsimiittarnissami tamatumani inatsimmut oqaaseqaatini nalunaariikkatulli naapertuullunilu siunertaavoq Siunnersuisoqatigiit Killiffittut nalunaarummik suliqaqataasarnissaat.

Tamakku tunngavigalugit! § 6, imm. 4 maanna ilusiligaaneratul tapersinngilarput.

Akissut:

Siunnersuummi allannguutini nassataqanngilaq.

Siunnersuummi erseqqissarneqarpoq siunnersuisoqatigiit inatsisit naapertorlugit suliassat tassaasut inuit pisinnaatitaaffiini siuarsaanissamut illersuinissamullu peqataanissaq, Institut for Menneskerettighederimik suleqateqarneq aqqutigalugu, taamaalillunilu aallaavittut siunnersuisoqatigiit institutti qinnuigisinnaavaat ingerlatsinernik siunnersuisoqatigiit naapertuuttuusorisannik ingerlatseqqullugu. Siunnersuisoqatigiit instituttimut naleqqiullugu suliassaasa inissisimanerisalu erseqqissarnerisigut ilimagineqarpoq annertunerusumik ingerlatsisarnerup aningaasartuutit annertusinerat nassatarissanngikkaa.

Kapitali 3 - Allatseqarfik

Maluginiarneqarpoq Siunnersuisoqatigiit piginnaatitaassasut allatseqarfiup sulisussaanik atorfinitsitsinissamut suliunnaarsitsinissamullu. Oqaaseqaatini itisilernerneqarpoq Siunnersuisoqatigiit tamarmiullutik kikkunissaanik qassiunissaannillu aalajangiisassasut. Taamatut ingerlatsinissap erseqqinnerusumik nassuiaatiginissaa kissaatiginarpoq.

Tamakku tunngavigalugit § 8, imm. 3-p taamatut ilusiligaanera tapersinngilarput.

Akissut:

Siunnersuummi allannguinerimik nassataqanngilaq.

Nalinginnaasumik nassuiaatini ersippoq, ilimagineqartoq allattoqarfik ukiup affaa sulisumik 125.000 – 250.000 kr.-nik naleqassasooq. Allattoqarfiup siunertaanut naapertuunnerpaatut isigineqarpoq, sinaakktissat tamakku iluanni siunnersuisoqatigiit pilersinneqarlutillu ingerlanneqarnissaat, pisariaqartinneqalerumaartut tunuliaqutarlugit.

6. KANUKOKA

Tusarniaanermi akissuteqarnissamut periarfissaqarnerminut KANUKOKA qujavoq.

Siunnersuisoqatigiit qitiusumik allaffissuarmiit arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsutut inissisimaneranik suli siunertaqarnermut KANUKOKA iluarisimaarinnippoq.

KANUKOKA aamma § 3-mut isumaqataavoq. "Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit imatut ilaasortalersugaassapput, isummat inuiaqatigiinniit soqutigisaqatigiiffiini inuit pisinnaatitaaffiinik suliaqartuni atuuttut siunnersuisoqatigiinni takuneqarsinnaassallutik."

§ 4, imm. 1, nr. 3 naapertorlugu Siunnersuisoqatigiit ataatsimiittarnerinut aggersitamik kommunit qanoq toqqaasarnissaat ersernerluppoq, tassa kommunit immikkoortuummata namminersortitat pingaarnertigut ataatsimoortumik aqutsisoqanngitsut, kommunillu inatsisiliornikkut peqquneqarsinnaanatik aggersitamik toqqaasoqarnissaa pillugu isumaqatigiissasut. Akerlianik KANUKOKA-mit kaammattuutigineqassaaq kommunit tamarmik immikkut imaluunniit kommunit arlallit kajumissutsimikkut ataatsimoorlutik aggersitamik toqqaasinnaanerata eqqarsaatigineqassasoq.

Akissut:

Aalajangersakkap innersuuppaa kommunit akunnerminni peqataatitassaminnik toqqaasariaqartut, tassami siunertamut naapertuuttutut isigineqanngilaq kommunit tamarmik ataatsimiinnerni peqataatitaqartarnissaat. Siunertarineqanngilaq peqataatitaq taassuma ataatsimiinnerni tamani peqataasariaqarnera, kisiannili peqataatitat assigiinngitsuusinnaasut, qulequttat ataatsimiinnerni sammineqartussat apeqqutaatillugit.

Qitiusumik allaffissuarmiit siunnersuisoqatigiit arlaannaannulluunniit attuumassuteqannginnerat pillugu siunertamik eqqortitsiniarluni (taamaalillunilu Parisimi tunngavissianik eqqortitsilluni) KANUKOKA-mit kaammattuutigineqarpoq inatsimmi immikkut takuneqarsinnaasup saniatigut siunnersuisoqatigiinnut taassumalu allattoqarfianut naleqqiullugu Naalakkersuisut ilitsersuussinissamut pisinnaatitaannginnerannik toqqaannartumik aalajangersaasumik inatsimmi aalajangersakkamik ikkussisoqarnissaa eqqarsaatigineqassasoq.

Inatsisissatut siunnersuummi siunnersuisoqatigiit allattoqarfiata inissiffissaa eqqaaneqanngilaq, kisiannili KANUKOKA-mit pissusissamisoortutut isigineqarluni allattoqarfiup taassuma inissisimaffia pisortat suliffeqarfiisa nuunneqarnissaannut pingaarnertigut pilersaarutinut ilanngunneqarsinnaasoq.

Akissut:

Ilaatigut ilanngunneqarpoq.

Siunnersuut annertuumik allanngortinneqarpoq, Naalakkersuisut siunnersuisoqatigiinnut sunniisinnaanarisa killilernissaat siunertaralugu.

Taamaalilluni Naalakkersuisut siunnersuisoqatigiit ilaasortassanik toqqaasinnaatitaanerata tunuartitsisinnaatitaanerallu peerneqarpoq, taamatullu Naalakkersuisut naatsorsuutinik akuersisarnissaat peerneqarluni.

KANUKOKA-p allattoqarfiup sumiinnissaanut oqaaseqaatai eqqarsaatigineqarput, kisianni siunertamut naapertuuttutut isigineqanngilaq allattoqarfiup sumiinnissaa inatsisitigut

aalajangersarneqassappat. Kisianni pissusissamisuussaaq allattoqarfiup sumiinnisaa pisortat suliffeqarfiutaasa nuunnissaat pillugu pingaarnerusutigut pilersaarutinut ilaatinneqarpat.

Kiisalu KANUKOKA isumaqarpoq aningaasalersuineq pillugu inatsisissatut siunnersuummi § 9-p aamma § 10, imm. 2-p akornanni erseqqissumik ataqatigiittoqanngitsoq: § 9-mi aalajangerneqarpoq siunnersuisoqatigiit aningaasanik inatsisikkut aningaasaliinikkut, avataaniit tapiissuteqarnikkut aamma isertitanit matussuserneqartumik suliaqarnikkut aningaasalersorneqassasut. § 10, imm. 2-mi aalajangerneqarpoq akissarsiat, ullormusiat angalanermilu aningaasartuutit ”anigaasanut inatsimmi aningaasaliissutit iluanni” akilerneqartassasut. § 10, imm. 2 aningaasartuutinut taamatut ittunut aningaasatigut qummut killiliussatut paasineqassanersoq KANUKOKA-mit takujuminaatsinneqarpoq. Pingaarnertigut isigalugu § 10, imm. 2 pisariaqartutut isigineqanngilaq, tassa siunnersuisoqatigiit § 9 malillugu siunnersuisoqatigiit isertitarisaanni sinaakkusiussat iluanni aningaasaqarnerminik siunnersuisoqatigiit nammineq aqutsisariaqarmata.

Akissut:

Ilanngunneqarpoq.

7. Kommuneqarfik Sermersooq

Kommuneqarfik Sermersuup Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffiunik suliniutinik siuarsaataasinnaasut tapersorsorpai, aammalu Inuit Pisinnaatitaaffiitut Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivi pillugit Inatsisartut inatsisaat inatsit manna tikillugu atuuttoq nalilersoqqissinneqarmat pitsaasutut isigalugu, tamannalu aallaavigalugu inatsisartut inatsisissaattut siunnersuut tusarniaassutigineqarluni nassiunneqassasoq.

§ 4, imm 1-imi allassimavoq, soqutigisaqatigiit Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit ataatsimiinneranni oqaaseqarsinnaatitaallutik aggersitatut peqataasinnaapput, kisianni taasisinnaatitaanatik. Soqutigisaqatigiit ilaat ataaseq taaneqartoq tassaavoq ”Kommunit Kattuffiat”. Kalaallit Nunaanni kommunit tamarmik ullumikkut ataatsimik kattuffeerunnikummata imaluunniit ataasiinnarmik oqaaseqartartuerummata, kommunit qassiuneri malinnaaffigiuminartuummata, aammalu kommunit ataasiakkaat inuit pisinnaatitaaffiitut tunngasunik assigiinngitsunik peqataasinnaammata, aammalu inuit piginnaatitaaffii aammalu kommunini ataasiakkaani inuit piginnaatitaaffiunik ineriartortitsinermut tunngasunut oqaloqataanissamut pisariaqartitsisarmata siunnersuutigissavarput, § 4, imm 1, nr 3 ima allanngortinneqassasoq ”Kommunit tamarmik immikkut sinniisulerneqassasut”. Allannguutissatut siunnersuut taanna aamma tele attaveqaatit atorlugit teknologimik atulluni ataatsimeeqatigiittarnissamik periarfissiinissaa eqqarsaatigineqarpoq, § 6, imm. 2 pillugu nassuiaatini allassimanageratut.

Akissut:

Tusaatissatut tiguneqarpoq. Aammattaaq qulaani akissut takuuk.

§ 10-mut tunngatillugu siunnersuutigissavarput, inatsisip maannamut atuuttup nalilersorneqarnerat aallaavigalugu, aammalu ilaasortat ataasiakkaat ataatsimeeqataasarnissaasa qulakkeerneqarnissaat eqqarsaatigalugu isumaliutigineqassasoq, Siunnersuisoqatigiinni ilaasortaaneq qinikkatut sulinermut malittarisassanut ilanngutitinneqassasoq.

Akissut:

Siunnersuummi allannguinermik nassataqanngilaq.

Nassuerutigineqarpoq ilaasortat tamarmiullutik siunnersuisoqatigiit ataatsimiinnerinut ingerlassaannullu naammaginartumik annertussusilimmik peqataasarnissaasa qularnaarnissaat ajornakusoorsinnaasoq. Eqqarsaatigineqaralarpoq, kisiannili kissaatiginartutut isigineqarani ilaasortaanerup innuttaasutut pisussaaffiit pillugit malittarisassanut ilanngunnissaa, tassami siunnersuisoqatigiinni ilaasortatut sulineq isigineqarmat tassaasoq nammineq piumassutsimik akissarsiaqaranilu sulineq.

8. Institut for Menneskerettigheder

Instituttimit ajunngilluinnartutut isigineqarpoq Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit pillugit sinaakkusiussanik pitsaanerusunik erseqqinnerusunillu pilersitsisoqarnissaanik missingersuutikkut Naalakkersuisut kissaateqarmata, tassunga ilanngullugu ilaatigut siunnersuisoqatigiit namminerisaminnik allattoqarfeqarnissaannik siunnersuuteqarnikkut.

Institutti paasinnippoq siunnersuisoqatigiit manna tikillugu sulisimaneranik nalilersuineq tunuliaqutaralugu siunnersuisoqatigiit kinguneqarnerusumik sulinissaannik periarfissiinermik qulakkeerisumik siunnersuisoqatigiit pillugit inatsisip nutarterneqarnissaa pisariaqartutut Naalakkersuisunit isigineqarmat.

Taamaattorli instituttip erseqqissassallugu inatsisissatut siunnersuummi tunngavigineqarluni siunnersuisoqatigiit arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsut, kisiannili inatsisissatut missingiut arlalitsigut Naalakkersuisuniit arlaannaannulluunniit attuumassuteqannginnerat killeqartillugu.

Tamanna tunuliaqutaralugu institutti missingiummut tunngaviusunik arlalinnik oqaaseqaatissaqarpoq, pingaartumik siunnersuisoqatigiit Naalakkersuisuniit arlaannaannulluunniit attuumassuteqannginnerannut tunngasunik, tassunga ilanngullugu Institut for Menneskerettighederip siulersuisuinut ilaasortassamik siunnersuisoqatigiit toqqaasernerannut tunngasut.

Institutti aamma siunnersuisoqatigiit sulinerannut suliassaannullu, ilaasortassanik toqqaasarnermut, siunnersuisoqatigiit katitigaanerannut, ilaasortat piffissami qinigaaffiannut, siunnersuisoqatigiit

nalunaarusianik il.il. saqqummiussisarnerannut kiisalu aalajangersakkanut allanut ataasiakkaanut tunngasunik oqaaseqaatissaqarpoq.

Eqikkarlugu institutti isumaqarpoq siunnersuisoqatigiit arlaannaannulluunniit attuumassuteqannginnerat qanoq qulakkeerneqassanersoq Naalakkersuisut eqqarsaatigeqqittariaqaraat, tassunga ilanngullugu siunnersuisunut ilaasortassanik Naalakkersuisut toqqaasanninnissaasa isumagineratigit, soorlu aamma siunnersuisoqatigiit siulittaasuannik Naalakkersuisut toqqaasusariaqanngitsut.

1 Siunnersuisoqatigiit arlaannaannulluunniit attuumassuteqannginnerat

1:1 Inatsisissatut siunnersuut

Inatsisissatut missingiummi § 1, imm. 2-mi takuneqarsinnaavoq siunnersuisoqatigiit arlaannaannulluunniit attuumassuteqannginngitsuusut. Aalajangersakkamut nassuiaatinit takuneqarsinnaavoq: Imm. 1 naapertorlugu "Pingaartinneqarpoq Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit naalakkersuinikkut allaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsut siunnersuisoqatigiussammata Naalagaaffiit Peqatigiit Parisimi tunngavissiat naapertorlugit, oqaaseqaatit, taakkutaaq Institut for Menneskerettighederimut tunngaviliisuummata. Inatsisartut inatsisaat Institut for Menneskerettighederimik oqaloqateqartarnerup suleqateqarnerullu nukittorsarneqarnissaannik kissaateqarnermut takussutissaavoq inuit pisinnaatitaaffiini Kalaallit Nunaanni naammassisinnaasat piginnaasallu annertusarneqarnissaat siunertaralugu."

Institut for Menneskerettighederip taamatut politikkikkut anguniagaqarneq inatsisissatut missingiummik nalilersuinermini aallaavigisimavaa.

1.2 Instituttip oqaaseqaatai

Missingiummi aalajangersakkat arlallit siunnersuisoqatigiit arlaannaannulluunniit attuumassuteqannginneranut ajortumik inatsisimalersipput, tassa siunnersuisoqatigiit sulinerannut annertoorejussuarmik Naalakkersuisut sunniuteqarmata:

- Kattuffinnit arlalinniit il.il. inassuteqaatit tunuliaqutaralugit Naalakkersuisut ilaasortassanik toqqaassapput, taamaattorli Meeqqat Illersuisuat, Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit siulittaasuat aamma Inuit Innarluutillit Illersuisuat aalajangersimasumik ilaasortaassallutik, kisianniili immikkut inatsisit naapertorlugit tamarmik pingasuullutik Naalakkersuisunit toqqaarneqareersimallutik.
- Siunnersuisoqatigiinnut ilaasortassatut inassutigineqartunit toqqaanissaq pillugu piumasaaqatit Naalakkersuisut aalajangersaasinnaapput.
- Naalakkersuisut siunnersuisoqatigiit siulittaasuannik toqqaassapput.
- Ilaasortap suliassaanik suliaqarnermini ilaasortaq ingasattumik sumiginnaasimappat, ilaasortap suliassaminik aarlerinangitsumik ingerlatsinissaanut tatiginninnermut

annertuumik sanngiillisitsisumik ilaasortaq iliuseqarpat, imaluunniit ilaasortanit tallimanit ilaasortap tunuartinneqarnissaa inassutigineqarpat Naalakkersuisullu isumaqataappata ilaasortaq Naalakkersuisunit tunuartinneqarsinnaavoq.

Institutti isumaqarpoq siunnersuisoqatigiit sulinerannut pingaarluinnartoq pisortani oqartussanut politikkerillu sunniuteqarnerannut naleqqiullugu sulinerminni arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsut. Ilaatigut inuit pisinnaatitaaffiinik pisortani oqartussat naammassinninnerannik siunnersuisoqatigiit killilersorneqarnatik isornartorsiusinnaassammata, ilaatigut instituttimi siulersuisuni ilaasortassamik toqqaanermigut instituttip arlaannaannulluunniit attuumassuteqannginneranut siunnersuisoqatigiit sunniuteqartuummata.

Instituttip arlaannaannulluunniit attuumassuteqannginneranik nalilersuineq taamaalilluni ilaasortap, instituttip siulersuisuinut toqqaarneqartup, toqqaannanngitsumik Naalakkersuisunit qinigaanerani sunnerneqarsinnaalluni. Instituttip siulersuisuinut ilaasortassamik qinersineq pillugu ataani immikkoortoq 2 erseqqinnerusumik misissoruk.

1.2.1 Ilaasortassanik qinersineq

Maannakkut aaqqissuussinermut, suliffeqarfii ilaasortaataqartut toqqaannartumik inatsisit oqaasertaanit takuneqarsinnaasut, eqaappallaannginnerata arlalitsigullu tulluurtuunnginnera Institutti paasinnippoq. Instituttili isumaqarluni siunnersuisoqatigiit ilaasortat katitigaanerisigut Naalakkersuisunit arlaannaannulluunniit attuumassuteqannginnerat pingaaruteqartoq.

Meeqqat illersuisuat, Inuit Innarluutillit illersuisuat aamma Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit siunnersuisoqatigiinni aalajangersimasumik sinniisoqarnerinut institutti oqaaseqaatissamngilaq.

Ilaasortat sinneri Naalakkersuisunit toqqaarneqartariaqanngillat, tassa siunnersuisoqatigiit arlaannaannulluunniit attuumassuteqannginnerat ajortumik inissimalissammata, siunnersuisoqatigiinni ilaasortassanik tamanik Naalakkersuisut toqqaannartumik imaluunniit toqqaannanngitsumik toqqaasassappata.

Taamaattumik pingaarluinnarpoq maannakkut aaqqissuussinermut allamik periarfissamik nassaartoqarnissaa, ajornanngippallu periarfissat allat pillugu oqaloqateqarnissamut institutti piareersimalluni.

- Instituttip kaammattuutigaa siunnersuisoqatigiit arlaannaannulluunniit attuumassuteqannginnerisa qulakkeerneqarnissaanut naleqqiullugu missingiummi § 3, imm. 3, aamma § 5, imm. 4 Naalakkersuisunit eqqarsaatigeqqinneqassasut.
- Tassunga atatillugu Instituttip kaammattuutigaa § 3, imm. 3 malillugu siunnersuisoqatigiinni ilaasortassanik toqqaasernerup Naalakkersuisunit isumagineqannginnissaanut aaqqiinermik Naalakkersuisut nassaassasut.

- Instituttip aamma kaammattuutigaa toqqaanissamut pingaarnertut piumasaqaatit inatsimmi takuneqarsinnaasariaqartut, tassa siunnersuisoqatigiinnut ilaasortassanik inassuteqaatinik pissarsiniarnermut atatillugu piumasaqaatinik erseqqinnerusunik aalajangersaasussanik tamanullu saqqummiussisussanik oqartussanut toqqaasartussanut inatsisitigut isumagisassanngortinneqarsinnaammat.

Akissut:

Ilanngunneqarpoq.

Akuerineqarpoq Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit arlaannaannulluunniit atassuteqannginnerat innarlineqarsinnaammat, ilaasortat tamarmik toqqaannartumik toqqaannangikkaluartumilluunniit Naalakkersuisunit toqqaarneqassappata.

Tamatuma kingorna Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinnut ilaasortassanik inassuteqartarnermi toqqaasarnermilu periuseq siunnersuummi § 3, imm. 3-mi allanngortinneqarpoq, taamaalilluni siunnersuutigineqarluni Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit ilaasortassaat Inatsisartunit toqqaarneqartassasut, kattuffiit, peqatigiiffiit, suliffeqarfiit il.il. inassuteqarsinnaatitaasut inassuteqareernerisa kingorna.

§ 5, imm. 4-mi aalajangersagaq, Naalakkersuisunik ilaasortassanik inassuteqaateqartarnermut toqqaasarnermullu erseqqinnerusunik malittarisassiuisinnaatitsisoq siunnersuummit peerneqarpoq. Paarlaallugu siunnersuisoqatigiinnit ilaasortassanik inassuteqaateqarnermi piumasaqaatit aalajangersarneqarput, aalajangersarneqarluni kattuffiit, peqatigiiffiit, suliffeqarfiit il.il. ilaasortassanik inassuteqarsinnaatitaasut tamarmik immikkut taamaallaat inunnik 2-nik inassuteqarsinnaasut, aamma inassutigineqartut sapinngisaq naapertorlugu tassaassasut angut arnarlu.

1.2.2. Siulittaasumik qinersineq

Siunnersuisoqatigiit arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsut nammineq siulittaasussaminnik qinersinissaminnut piginnaatinneqartariaqarput. Aalajangiineq tamanna Naalakkersuisut sunniuteqarfigisussaannngilaat.

- Instituttip kaammattuutigaa inatsisissatut siunnersuut allanngortinneqassasoq, taamaalilluni ilaasortami akornanni siulittaasussaminik siunnersuisoqatigiit nammineq qinersisinnaalersillugit.

Akissut:

Ilanngunneqarpoq.

Akuerineqarpoq Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit arlaannaannulluunniit atassuteqannginnerat ajoquserneqassasoq Naalakkersuisut siulittaasumik toqqaasassappata. Taamaalilluni siunnersuummi maannamut periuseq ingerlateqqinneqarpoq, taannalu malillugu Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit namminneq siulittaasussartik ivertittassavaat.

1.2.3. Ilaasortanik tunuartitsineq Siunnersuutigineqartoq malillugu ilaasortap tunuartinneqartariaqarneranik nalilersuineranut naleqqiullugu annertuutigut tamanna Naalakkersuisunut isumagisassanngortinneqarpoq. Siunnersuisoqatigiit arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsut ilaasortai Naalakkersuisunit tunuartinneqarsinnaasariaqanngillat.

- Instituttip kaammattuutigaa § 7 inatsisissatut siunnersuummit peerneqassasoq, akerlianillu § 6, imm. 2-mut nassuiaatinut ilanngunneqarluni siunnersuisoqatigiit suleriaasiat iluaqutaasumik qanoq pisoqarneratigut ilaasortaq siunnersuisoqatigiinnit tunuartinneqarsinnaanera pillugu aalajangersakkamik imaqarluni.

Akissut:

Ilanngunneqarpoq.

Inatsisissatut siunnersuummi aalajangersagaq peerneqarpoq. Paarlallugu siunnersuummi § 7, imm. 2-mi Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit suleriaasissaannut atatillugu ilanngunneqarpoq, suleriaasissamut ilaatinneqassasut ilaasortat siunnersuisoqatigiinnit tunuarsinnaanerat pillugu malittarisassatut aalajangersakkat.

2. Institut for menneskerettighederimi siulersuisunut ilaasortassamik qinersineq Institut for Menneskerettigheder pillugu inatsimmit takuneqarsinnaavoq Institut for Menneskerettighederip siulersuisuinit ilaasortamik ataatsimik Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit toqqaasinnaasut (§ 3, stk. 2, nr. 8, i anordning nr. 393 af 23. april 2014 om ikrafttræden for Grønland af lov om Institut for Menneskerettigheder — Danmarks Nationale Menneskerettigheds-institution)

Instituttip siulersuisuini ilaasortaq peqqussut malillugu toqqarneqassaaq inuttut piginnaasaqarnini tungavigalugu piffissamut ukiunut sisamanut piffissamullu suli ataatsimut toqqarneqaqqissinnaalluni. Tamatuma kingorna ilaasortaq aatsaat sivikinnerpaamik ukiut sisamat ingerlareerpata qinerneqarsinnaalluni (peqqusummi § 3, imm. 3).

Ilaasortaq, instituttip siulersuisuinit toqqarneqartoq, taamaalilluni ukiunut sisamanut qinigaassaaq, siunnersuisoqatigiit pillugit inatsisartut inatsisaanni siunnersuisoqatigiinni ilaasortat piffissat qinigaaffiitut tungasutigut aalajangersaanerit apeqqutaatinnagit. Siulersuisuini ilaasortaq taamaattumik instituttip siulersuisuinit anisussaannigilaq, siunnersuisoqatigiinni piffissaq ilaasortaq qinigaaffia atorunnaaraluarpuunniit.

Instituttip arlaannaannulluunniit attuumassuteqannginnereta taamaallaat piumasarinngilaa instituttip siulersuisuini ilaasortamik ataatsimik qinersineq imatut ingerlanneqassasoq Parisimi tungavissianut aamma periutsinut nunani tamalaani inuit pisinnaatitaaffiitut suliffeqarfinnut piginnaatitsinernut atuuttunik naammassinnillutik, kisianni aamma siulersuisuini ilaasortap piffissami qinigaaffiata naanera tamatumunnga naapertuutissalluni.

Siunnersuisoqatigiit siulersuisuni ilaasortassamik qinersinerannut atasunik pingaarnertigut ajornartorsiutit marluupput. Qulaani ilaasortassanik qinersisarneq pillugu allassimasoq naapertorlugu, siullermik instituttip siulersuisuini ilaasortat, instituttip politikikkut arlaannaannulluunniit attuumassuteqannginnera qulakkeerniarlugu, toqqaannaangitsumik Naalackersuisunit toqqaarneqarsimasusaanngilaq. Ataani allassimasoq naapertorlugu, aappaatut siulersuisuni ilaasortaq ukiut sisamat qaangiutsinnagit siulersuisunit pinngitsaalillugu tunuartinneqarsinnaanngilaq, tamannalu ikaarsaarnermi aalajangersakkani sillimaffineqartariaqarluni.

- Instituttip kaammattuutigaa inatsisissatut missingiummik Naalackersuisut eqqarsaateqaqqinnerinut atatillugu Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit inatsisartut inatsisaata Institut for Menneskerettighederip arlaannaannulluunniit attuumassuteqannginneranut ajortumik sunniuteqannginnissaa qulakkiissagaat

Akissut:

Ilanngunneqarpoq.

Siunnersuummi toqqaasarnermi periuseq allanngortinneqarpoq, taamaalillunilu Inatsisartut Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinni ilaasortanit 13-iusunit qulit toqqartassavaat. Ilaasortat sinneri 3 aalajangersimasumik ilaasortaapput Meeqqat Illersuisuattut, Inuit Innarluutillit Illersuisuattut aamma Naligiissitaanissamat Siunnersuisoqatigiinni siulittaasutut sulinertik pissutigalugu.

§ 2, imm. 2-mi ersippoq siunnersuisoqatigiit Institut for Menneskerettighederit siulersuisuinit ilaasortassamik toqqaassasut. Taanna siunnersuisoqatigiinni ilaasortaasariaqanngilaq, taamaalilluni aamma piumasaaqatigineqartariaqanngilaq ilaasortap ukiut sisamat qaangiutsinnagit tunuarnissaa, siunnersuisoqatigiinni ilaasortaanera ilaasortaannginneraluunniit apeqqutaatinnagit.

Institut for Menneskerettighederit siulersuisuinit ilaasortassatut Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinnit toqqagaasut inuttut pisinnaasatik tunngavigalugit toqqagaapput. Taamaalilluni siulersuisunut ilaasortaq ingerlaannarsinnaassaaq, siunnersuisoqatigiinnit tunuartaqaleraluaruniluunniit.

3. Siunnersuisoqatigiit sulinerat suliassaallu

3.1. Inatsisissatut siunnersuut

Missingiummi § 1-imi inatsimmut atuuttumut 2012-imeersumut naleqqiullugu annertuutigut allannguisoqanngilaq, tassa imaappoq inatsimmi “siunertaa voq Naalagaaffiit Peqatigiit Parisimi tunngavissiaat nunani inuit pisinnaatitaaffiinik suliffeqarfinnut atuuttut naapertorlugit Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinnik pilersitsinikkut Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffii siuarsarneqassasut illersorneqarlutillu” (§ 1, imm. 1). Tulliullugu imm. 2-mi aalajangersarneqarpoq siunnersuisoqatigiit arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsut, Kalaallit

Nunaanni inuit pisinnaatitaaffii pillugit ataatsimut isigalugu ilisimasanik piginnaasanillu annertusaanermut suleqataasut.

Siunnersuisoqatigiit suliassai § 2, imm. 1-mi allatorneqarsimapput, aamma siunnersuisoqatigiit suliassaat pillugit § 2, imm. 1 atuuttoq assigalugu, tassa imaappoq siunnersuisoqatigiit ilaatigut "Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffii siuarsarneqassasut illersorneqarlutillu pingaartumik

- 1) nakkutilliinermi peqataanikkut (...) aamma nalunaarusiornikkut (...),
- 2) misissueqqissaarnerit suliarinerisa oqallisiginerisigut (...),
- 3) Inatsisartunut, Naalakkersuisunut kiisalu pisortanit oqartussanut allanut aamma ingerlataqartunut namminersortunut siunnersuinikkut (...),
- 4) inuiaqatigiit sulineranni ataqatigiissaarineq ikiuinerlu siuarsarlugit (...)
- 5) atuartitsineq tapersorsorlugu siuarsarlugulu (...)
- 6) paasissutissanik ingerlatitseqqinnermi peqataanikkut (...)
- 7) inuit pisinnaatitaaffiisa naammassineqarnerinik nukittorsaanermi ingerlassanik siunnersuuteqarnikkut (...)
- 8) inuit pisinnaatitaaffiinut tunngasuni manna tikillugu ingerlatat ingerlanerininik nalilersuinikkut (...)."

3.2. Instituttip oqaaseqaatai

Siunnersuisoqatigiit sulineranni misilittakkat tassaasimapput siunnersuisoqatigiit ataatsimiinneri tamakkingajallugit inuiaqatigiinni kalaallini siunnersuisoqatigiit sulinerat suliassaallu pillugit nalornisoqarsimanera, tassunga ilanngullugit siunnersuisoqatigiit sunik suliaqassanersut aamma institutti sunik suliaqassanersoq nalornissutigalugit.

Siunnersuisoqatigiinnik namminersorlutik oqartussat naliliinerannut 2016-imut atatillugu institutti Als Researchimut imatut allappoq:

"Siunnersuisoqatigiinnik pilersitsineq taamaalilluni Institut for Menneskerettighederip Inuit Pisinnaatitaaffiinut Kalaallit Nunaanni Siunnersuisoqatigiiviunissaanik Naalakkersuisut kissaateqarnerisa nanginneratut pivoq. Ilaatigut takuneqarsinnaavoq ” Institut for Menneskerettighederimi oqaloqateqarnek suleqateqarnerlu nukittorsarnissaat” siunertaralugu siunnersuisoqatigiinnik Naalakkersuisut pilersitserusussimapput (siunnersuisoqatigiit pillugit nassuiaat, qupperneq 3) aamma “pingaaruteqartumik piginnaanngorsaaneq, kiisalu inuit pisinnaatitaaffiinik suliaqarnek Kalaallit Nunaanni tunngaveqalersinniarlugu kiisalu Institut for menneskerettighederip aamma Namminersorlutik Oqartussat akornanni suleqatigiinneq pillugu aaqqissugaanerusumik sinaakkusiussat ataatsikkoortumik anguneqarnissaat” siunertaralugu (siunnersuisoqatigiit pillugit nassuiaat, qupperneq 1).

Institutti isumaqarpoq, soorlu siusinnerusukkut periarfissani allani allareeripput, Kalaallit Nunaanni pissutsit pillugit siunnersuisoqatigiit ilisimasaat aamma instituttip suliffeqarfittut periutsitigullu inuit pisinnaatitaaffiinik suliaqarnera pillugu ilisimasat ataqatigiissinneri Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffiisa siuarsarnissaannut illersorneqarnissaannullu pingaaruteqarmata, tamannalu siunnersuisoqatigiit pilersinneqarneri pillugit tunngaviusumik piumasaqaataasimalluni. Taamaattumik siunnersuisoqatigiit pilersinneqarneranni siunertaasimanngisaaannarsimalluni siunnersuisoqatigiit – nammineq kajumissuseq tunngavigalugu – nunani inuit pisinnaatitaaffii pillugit suliffeqarfittut piginnaatitsissummik kivitsissasoq. Siunnersuisoqatigiit ingerlataannik nalilersuineri taamaattumik tamanna isigineqartariaqarpoq."

Institutti suli isumaqarpoq inuttut ajornartorsiutit oqallisiginerinut aamma ingerlatassanik siunnersuuteqarnermut imaluunniit aallartitsinermut naleqqiullugu Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit inuiaqatigiinni pingaaruteqartorujussuarmik inissisimasut.

Peqatigisaanik pingaarpoq eqqaamassallugu siunnersuisoqatigiit nammineq nunami inuit pisinnaatitaaffiinut suliffeqarfiunngimmat, kisiannili kajumissuseqarnermi nukiit tunngavigalugit siunnersuisoqatigiitullutik, Kalaallit Nunaanni ingerlataqartut aamma Institut for Menneskerettighederip akornanni pitsaasumik suleqatigiittoqarnissaa siunertaralugu ilaatigut aallaqqaammut pilersinneqarsimasut.

§ 2-mi siunnersuisoqatigiit suliassaannik allaaserinninnermut naleqqiullugu manna tikillugu suliassat instituttip suliarsimasai aallaavigineqarsimapput. Suliassarpassuarnik allattuineq, instituttip suliassaanut assigisorujussuit, siunnersuisoqatigiit instituttillu akornanni suliassat agguarneqarneri pillugit siunnersuisoqatigiinni ilaasortani arlalinni nalorninermik kinguneqartitsisimavoq taakkununga tunngasunik nassuiaateqaraluartoq.

Tamanna tunuliaqutaralugu tulluassaaq siunnersuisoqatigiit suliassaat inatsimmi nutaami erseqqissarneqarpata, taamaalilluni inatsisip oqaasertaani nassuiaatitaanilu ilaatigut erseqqissarneqarluni siunnersuisoqatigiit suliassanik allatorneqarsimasunik tamanik kivitsisinnaanerat naatsorsuutigineqanngitsoq, ilaatigut suliassanik nammineerlutik kivitsisinnaaneg naatsorsuutigineqanngitsoq.

Inatsisartut inatsisaata piareersarnera naapertorlugu instituttip siunnersuisoqatigiit Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiinni inuit pisinnaatitaaffiisigut unaminartunik kivitsiniarnermi instituttip suliassanut ikiuisutut sulissasut. Tassunga atatillugu siunnersuisoqatigiit nammineerlutik suliniuteqarsinnaapput imaluunniit nunami inuttut pisinnaatitaaffinnut institutti ajornartorsiutinik aalajangersimasunik erseqqinnerusumik misissuissasoq siunnersuutigalugu.

- Instituttip kaammattuutigaa § 2-mi inatsisip oqaasertaani kiisalu nalinginnaasumik immikkullu nassuiaatini erseqqissaasoqassasoq § 2, imm. 1-mi allattuineq sioqqullugu inatsisip oqaasertaa imatut aallartinneqartillugu “Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit suliassaraat inuiaqatigiinni kalaallini inuit pisinnaatitaaffiisigut unamminartut oqallisiginerisigut aamma Institut for Menneskerettighederimik suliassanik siunnersuuteqarnikkut Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffiisa siuarsarneqarnissaat illersorneqarnissaallu. Siunnersuisoqatigiit tassunga atatillugu assersuutigalugu: (...)”

Akissut:

Ilanngunneqarpoq.

Akuerineqarpoq Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit inatsisitigut pituttugaasumik suliassaasa aamma Institut for Menneskerettighederinut naleqqiullugu inissisimanerisa erseqqissarnissaat pisariaqartinneqarsimasoq. Taamaalilluni inatsisissatut siunnersuummi nassuiaatinilu erseqqissarneqarpoq, siunnersuisoqatigiit inatsisit naapertorlugit suliassat tassaasut inuit pisinnaatitaaffiisa Kalaallit Nunaanni siuarsarnissaat illersornissaallu, inuiaqatigiinni kalaallini inuit pisinnaatitaaffiinum naleqqiullugu unamminartut oqallisiginerisigut aamma Institut for Menneskerettighederinut ingerlassassanik siunnersuuteqartarnikkut. Aammattaaq immikkut nassuiaatini erseqqissumik aalajangersarneqarpoq, siunnersuisoqatigiit namminneerlutik ingerlatsinissaminnut periarfissaqartut, tamanna pisussaaffiginngikkaluarlugu.

4. Siunnersuisoqatigiit katitigaanerat

4.1. Inatsisissatut siunnersuut

Missingiummi siunnersuisoqatigiit aalajangiisinnaassuseqarnerat eqqarsaatigalugu (missingiummi nassuiaatit, qupperneq 4) ilaasortat taasisinnaatitaasut amerlassusiisa ikillisinneqarnissaat siunniunneqarpoq, taamaalilluni soqutigisaqartut uku siunnersuisoqatigiinni takuneqarsinnaassallutik, tamarmik immikkut ataatsimik ilaasortaqlutik, ilaasortat aalajangersimasut saniatigut; Meeqqat Illersuisuat, Inuit Innarluutillit Illersuisuat, Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit siulittaasuat:

- sulisartut
- sulisitsisut
- eqqartuussiviit inatsisitigullu isumannaatsuuneq
- utoqqaat
- meeqqanut tunngasuni NGO-t
- inunnut innarluutilinnut tunngasuni NGO-t.

Taakku saniatigut arlaatigut inuit pisinnaatitaaffiini soqutigisaqatigiinnillu sinniisuusunut ilaasortanut inissat marluk immikkoortinneqarput. Nassuiaatit malillugit taakku assersuutigalugu tassaasinnaapput nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffii imaluunniit pisortanit ingerlataqarfiini ammasumik pissuseqarneq.

Ilaasortat taakku kingulliit marluk Naalakkersuisunit qanoq toqqarneqassanersut takuneqarsinnaangilaq – taamaallaali ”Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffinik pitsanngorsaannermi illersuinermilu suliaqartutut isigineqartariaqarnerseq pillugu aalajangersimasumik naliliinermik tamanna tunngaveqartassalluni”.

4.2. Instituttip oqaaseqaatai

Institutti isumaqanngilaq aalajangiisinnaassusermik taamaallaat eqqarsaatiginninneq ilaasortat ikilisinnissaannut tunngavilersuutaasinnaasoq. Tamanna inuit pisinnaatitaaffinik suliaqartuni inuiaqatigiit suleqatigiiffiisa akornanni isummanut siunnersuisoqatigiit naapertuunnerannut atatillugu isigineqassaaq. Inuit pisinnaatitaaffii pillugit kinguneqarluartumik oqallinnermut tunngaviuvoq isummat amerlasuunit sinniisuuffigineqarneri.

Siunnersuisoqatigiit tassaangillat suliffeqarfimmi siulersuisut, taamaalilluni siunnersuisoqatigiinni ilaasortat amerlassusii katitigaanermut aalajangiisuusariaqarnatik. Akerlianilli pingaarpoq katitigaanerup inuit pisinnaatitaaffinik suliaqartuni inuiaqatigiit suleqatigiiffiitut naapertuunera.

Tamanna tunuliaqutaralugu instituttimut paasinangilaq missingiummit takuneqarsinnaasutut taamatut katitigaanermik Naalakkersuisut soq siunnersuuteqarsimanersut.

Assersuutigalugu paasinangilaq nunap inoqqaavisa pisinnaatitaaffii soq § 3, imm. 3-mi soqutigisaqatigiit aalajangersimasumik inassuteqarsinnaatitaasut akornanni sinniisuutitaqassannginnersut. Taamaaqataanik paasinangilaq sulisartut/sulisitsisut soq salliutinneqarnerisut, allalli suliffeqarfiit/suleqatigiiffiit nuimasut inassuteqarsinnaatitaanatik, assersuutigalugu Iisimatusarfik.

Soqutigisaqatigiit assigiinngitsut oqimaalutarnerinut naleqqiullugu aammattaaq soqutigisaqatigiit ataasiakkaat naammattumik sinniisoqareernersut isiginiartariaqarpoq. Meeqqat Illersuisuat, Inuit Innarluutillit illersuisuat aamma Naligiissitaanissamat Siunnersuisoqatigiit siulittaasuat aalajangersimasumik sinniisoralugit immikkoortunit taakkunannga patajaatsumik sinniisoqareerpoq.

Missingiummi maannakkut soqutigisaqatigiinni pingaartitsineq isumaginninnermut tunngasunik immikkut isiginnittusoq pingaarpoq isiginiassallugu isumaginninnermut tunngasuni taamaallaat inuit pisinnaatitaaffiisigut unamminartoqanngimmat.

Tamanna tunuliaqutaralugu Institutti isumaqarpoq siunnersuisoqatigiinni soqutigisaqatigiit katitigaaneri eqqarsaatigeqqinneqartariaqartut.

- Instituttip kaammattuutigaa § 3, imm. 3-mi suliffeqarfiit aalajangersimasumik inassuteqarsinnaatitaasutut Iisimatusarfik Naalakkersuisunit ilanngunneqassasoq, aamma siunnersuisoqatigiinni soqutigisat assigiinngisitaartumik sinniisoqarnerisa qulakkeerneqarnissaat siunertaralugu ilaasortat soqutigisallu siunnersuisoqatigiinnit isumagineqartussat amerlassusissai eqqarsaatigeqqinneqarlutik.

Akissut:

Naapertuuttutigut ilanngunneqarpoq.

Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit ilaasortaat 11-nit 13-inut amerlineqarput, tamannalu inuiaqatigiinni inuit pisinnaatitaaffii pillugit soqutigisanik annertuumik tamatigoortumillu matussusisussamut naammattutut nalilerneqarpoq. Ilutigisaanik ilaasortat inatsimmut maanna atuuttumut naleqqiullugu ikilinerat, siunnersuisoqatigiit inatsisit naapertorlugit suliaasa aamma Institut for Menneskerettighederinut naleqqiullugu inissisimanerisa erseqqissarneqarneri peqatigalugit, isigineqarpoq siunnersuisoqatigiit aalajangiisinnaassuseqarnermik qularnaarnissaannik namminneq naliliinerisa piviusunnigortinneqarnerattut.

Tamatuma kingorna siunnersuisoqatigiit ima inuttaligaassapput:

Tulliullugit taaneqartut Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinni aalajangersimasumik ilaasortaapput:

- 1) *Meeqqat Illersuisuat,*
- 2) *Inuit Innarluutillit Illersuisuat, aamma*
- 3) *Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit siulittaasuat.*

Ilaasortanik 10-nik taakkunanga:

- 1) *Ilaasortaq 1 meeqqat inuusuttullu pillugit NGO-tut sulissuteqartut sinnerlugit peqataatitaassaaq,*
- 2) *Ilaasortaq 1 inuit innarluutillit pillugit NGO-tut sulissuteqartut sinnerlugit peqataatitaassaaq,*
- 3) *Ilaasortaq 1 eqqartuussiviit inatsisitigullu isumannaatsuunissamik suliaqartut sinnerlugit peqataatitaassaaq,*
- 4) *Ilaasortaq 1 ilinniartitaaneq ilisimatusarnerlu sinnerlugit peqataatitaassaaq,*
- 5) *Ilaasortaq 1 nunap inoqqaavisa pisinnaatitaaffiisa iluanni NGO-tut, tamatumunnga ilanngullugit aalisartutut piniartutullu kulturimik sulissuteqartut sinnerlugit peqataatitaassaaq, aamma*
- 6) *Ilaasortat allat 5 inuit pisinnaatitaaffii naapertorlugit pisinnaatitaaffiit soqutigisallu sinnerlugit peqataassapput.*

Pingaaruteqarluinnartutut isigineqarpoq meeqqanut inuusuttunullu tunngasut aamma inunnut innarluutilinnut tunngasut Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinni inuiaqatigiinni suliffeqarfiit aqqutigalugit peqataatitaqarnissaat, nalilerneqarmat taakku ilisimasanik isummanillu

naapertuuttunik illersuisunit allaanerusunik tunniussaqaarsinnaasut, aamma illersuisut siunnersuisoqatigiinni siulittaasuusinnaanngimmata.

Takuneqaarsinnaasutut aalajangiusimaneqarpoq, inatsisissatut siunnersuummi suliffeqarfiit aalajangersimasut aalajangiunneqaarsinnaannginnerat, paarlaallugu siunnersuisoqatigiinni soqutigisat aalajangersimasumik sinnerneqartussat ilaattut ivertinneqarput "ilinniartitaaneq ilisimatusarnerlu" aamma "nunap inoqqaavisa pisinnaatitaaffii".

5. Ilaasortat piffissaq qinigaaffiat

Missingiummi § 5-mimit takuneqaarsinnaavoq ilaasortat ukiut marlukkaarlugit toqqarneqartassasut, toqqaasoqqaqqittoqaarsinnaallunilu.

Misilittakkat naapertorlugit siunnersuisoqatigiinni ilaatigut taarseraattoqaarsimavoq, instituttilu isumaqarluni siunnersuisoqatigiit ilaasortanik toqqaaqqqittoqarnerani tamani ilaatigut aallaqqaataanniit aallartittoqartassalluni". Peqatigisaanik ilaasortat misilittagallit arlallit, siunnersuisoqatigiinni ingerlataqartuullutik, aamma malittarisassani siunnersuutigineqartuni katillugit ukiuni sisamani sivisunerpaamik issiasussaassallutik kingusinnerusukkut iseqqinnissamut periarfissaqarnatik. Siunnersuisoqatigiinni ukiumut ikittuinnarnik ataatsimiittarfiusumi inuit pisinnaatitaaffiisigut ilisimasanik patajaatumik piorsaanissaq eqqarsaatigalugu ilaasortat piffissaq qinigaaffissaat ukiunik marlunnik sivisunerusariaqarpoq, imaluunniit toqqaasoqqaqqinnissaanut inissaqartitsisoqarluni.

- Qulaani allasimasoq naapertorlugu, peqatigisaanik instituttimut pingaarpoq ilaasortaq instituttip siulersuisuinut siunnersuisoqatigiinnit ukiunut sisamanut qinigaasup, pineqartup ukiut sisamat iluanni qinigaaffini instituttip siulersuisuiniit pinngitsaalineqarluni soraarsitaannginnissaa. Instituttip kaammattuutigaa piffissaq qinigaaffiisoq ukiunit marlunnit ukiunut pingasunut imaluunniit sisamanut sivitsorneqassasoq, imaluunniit ilaasortap qinigaqqinnissaanut periarfissaq annertusineqarluni, taamaalilluni ilaasortaq ataaseq assersuutigalugu ukiunut marlunnut qinigaasoq, kisiannili tulleriinni marloriarluni toqqarneqqaqqissinnaalluni, kingornalu inuk taanna ukiut marluk ilaanngereerluni qinigaqqissinnaalluni.

Akissut:

Ilanngunneqarpoq.

Akuerineqarpoq Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit inuit pisinnaatitaaffiinik siuarsaallutillu illersuinissaannik inatsisit naapertorlugit suliassaannut pingaaruteqarmat siunnersuisoqatigiinni pisariaqartumik ilisimasanik misilittakkanillu pilersitsinissaq. Taamaammat Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit piffissaq toqqagaaffiat ukiunut 4-nut aalajangiunneqarpoq. Tamatuma saniatigut taama siviutigisumik atuuttussatut

toqqagaaqqittoqarsinnaavoq. Tamatuma kingorna minnerpaamik ukiut 4 qaangiunneranni, Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinni ilaasortaq toqqagaaqqissinnaalissaaq.

6. Nassuiaatit, nalunaarusiorneq aamma naatsorsuutininik akuersisarneq § 12, imm. 3 malillugu siunnersuisoqatigiit ukiumut naatsorsuutaannik Naalakkersuisut akuersisassapput. Taamaaqqaataanik siunnersuisoqatigiit § 14 malillugu siunnersuisoqatigiit ingerlatsinerat siunertaallu pillugit ukiut marlukkaarlugit Naalakkersuisunut nalunaarusiortassallutik, tamatumalu saniatigut § 13 malillugu ukiukkaartumik Naalakkersuisunut, Inatsisartunut kommuninullu nassuiaateqartassallutik.

Naalakkersuisunut, Inatsisartunut kommuninullu nassuiaammik ukiukkaartumik tunniussisarmissamik pisussaaffiup eqqunneqarnera tunngavilersugaalluarpasinngilaq, akerlianilli siunnersuisoqatigiit sulinerannut pisariaqanngitsumik akuliunnerulluni, tamatumalu saniatigut ingerlatsineq siunertarlu pillugit ukiut marlukkaarlugit Naalakkersuisunut nalunaarusiortassallutik. Allataq ataatunginguaniiittoq naapertorlugu inatsimmut nassuiaatinit takuneqarsinnaassaaq ukiumut nassuiaat, akerlianili pissutsinut taakkununga tunngasinnaalluni.

Siunnersuisoqatigiit arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngimmata nassuiaatit sulluunniit Inatsisartunut tunniunneqartariaqarput. Tassa imaappoq ukiumoortumik nassuiaatit piffissakkaartumillu nalilersuilluni nalunaarusiat Inatsisartunut tunniunneqartariaqartut, Naalakkersuisunuunngitsoq. Tassunga atatillugu oqaatigineqassaaq Institut for Menneskerettigheder ukiumoortumik Inatsisartunut nassuiaammik tunniussisarmat.

Siunnersuisoqatigiit ukiumut nassuiaammik tunniussisarmissaat instituttip tapersorsorpaa. Siunnersuisoqatigiinni sulineq kajumissusermik tunngaveqarnera eqqarsaatigalugu nalunaarusiornissamut suli allatigut pisussaaffiit peerneqarsinnaanersut imaluunniit akulikinneri appartinneqarsinnaanersut Naalakkersuisunit eqqarsaatigeqqissaarneqartariaqarpoq. Tamanna missingiut malillugu siunnersuisoqatigiit ukiumoortumik soqutigisaqatigiinni siunissami isumasioqatigiittarnissaannut atatillugu isigineqassaaq.

Kiisalu siunnersuut malillugu siunnersuisoqatigiit ukiumut naatsorsuutaannik Naalakkersuisut akuersisassallutik. Missingersuutinut naatsorsuutinullu naleqqiullugu pisortani ingerlatsivinnut malittarisassat atuuttut tamarmik siunnersuisoqatigiinnit eqqortinneqarnissaat institutimit tapersorsorneqarpoq, tassunga ilanngullugu pissusissamisoortumik kukkunersiunermit naleqqiullugu, kisiannili siunnersuisoqatigiit arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsut ukiumut naatsorsuutaannik Naalakkersuisut akuersisarmissaat qularnartoqartillugu.

- Instituttip kaammattuutigaa piffissakkaartumik nalilersuilluni nalunaarusiornissamut piviusumik pisariaqartitsisoqarnerisooq Naalakkersuisunit eqqarsaatigeqqissaarneqassasoq.

- Instituttip kaammattuutigaa ukiumut nassuiaat Inatsisartunut tunniunneqartarnissaa erseqqissarneqassasoq, soorlu aamma piffissakkaartumik nalilersuilluni nalunaarusiaasinnaasoq Inatsisartunut tunniunneqartariaqartoq, Naalakkersuisunuunngitsoq.
- Instituttip kaammattuutigaa inatsisissatut siunnersuut allanngortinneqassasoq, taamaalilluni siunnersuisoqatigiit ukiumoortumik naatsorsuutaat naalagaaffimmit akuerisaasumik kukkunersuisumit kukkunersiorneqartarlutik, kisiannili akuerisassanngorlugit Naalakkersuisunut saqqummiunneqartassanngitsut, tassa pisortani oqartussat missingersuutaat naatsorsuutaallu pillugit malittarisassat nalinginnaasut siunnersuisoqatigiinnit eqqortinneqassammata.

Akissut:

Ilanngunneqarpoq.

Taperserneqarpoq Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinnut nukissat sapinngisamik annertunerpaamik siunnersuisoqatigiit suliaasaannut pingaarnernut atortariaqartut. Aammattaaq taperserneqarpoq Naalakkersuisut siunnersuisoqatigiit sulinerannut sunniutaat annertunerpaamik killilerneqarneqartariaqarnerarlugu isuma. Tamanna tunuliaqutaralugu siunnersuummi § 14 siunnersuisoqatigiit Naalakkersuisunut nalilersuillutik nalunaarusiortarnissaannut tunngasoq siunnersuummit peerneqarpoq. Paarlaallugu nassuiaatini allanneqarpoq, siunnersuisoqatigiit ingerlatsinerannik siunertaannillu naliliineq ukiumoortumik nalunaarummi ilaasinnaasoq.

7. Oqaaseqaatit allat

7.1. Atsiorsinnaatitaaneq

§ 6, imm. 2 malillugu siunnersuisoqatigiit suleriaasissartik nammineq aalajangersassavaat. Nassuiaatini suleriaatsini sammisat suut siunnersuisoqatigiinnit ilanngunneqassanersut eqqarsaatigineqarnissaat pillugu nassuiaasoqarpoq (qupperneq 15).

- Instituttip kaammattuutigaa nassuiaatini aamma suleriaatsip iluaqutaasumik aningaasartuutit suut siunnersuisoqatigiinnit aningaasartuutigineqarsinnaanersut, siunnersuisoqatigiit qanoq aningaasartuutinik akiliisassanersut aamma aningaasartuutit akilernissaannut naleqqiullugu allattoqarfik, siulittaasoq siunnersuisoqatigiillu tamarmiusut sutigut piginnaatitaanissaat (atsiorsinnaatitaaneq) pillugu malittarisassanik imaqarsinnaavoq.

Akissut:

Ilanngunneqarpoq.

Erseqqissumik aalajangersagaq ilanngunneqarpoq, Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit suleriaasissaanni ilaasariaqartut akisussaaffiit aamma inunnut allanut naleqqiullugu pisinnaatitsineq pillugit malittarisassat..

7.2. Ilaasortanut akissarsiat

§ 10 malillugu ilaasortat ”akissarsiaqarlutillu, ullormusiaqarlutillu angalanermi aningaasartuutitut ajunngitsorsiaqassapput”. Nassuiaatinit ilaatigut takuneqarsinnaanngilaq manna tikillugu pisarnertut ilaasortat ullormusiaqarnersut aamma angalanermut aningaasartuutitut ajunngitsorsiaqarnersut.

- Instituttip kaammattuutigaa nassuiaatini erseqqissaasoqassasoq, isumagineqarpat siunnersuisoqatigiinneq ilaasortaaneq akissarsiaqaataassasoq. Taamaattoqanngippat ”akissarsiat” § 10, imm. 1-imit peerneqassaaq.

Akissut:

Naapertuuffiatigut ilanngunneqarpoq.

Erseqqissarneqarpoq siulittaasoq kisimi Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinni sulinerminut akissarsiaqartinneqassasoq.

7.3. Ikaarsaarnermi aalajangersakkat

Siunnersuummi ikaarsaarnermi aalajangersakkani 2019-imi januaarip aallaqqaataata kingorna ilaasortat taasisinnaatitaasut 15-it 11-nut ikilisinneqarneri siunnersuisoqatigiit katitigaanersigut sillimaffigineqarsimanngilaq, tassa imaappoq qanoq sukkatigisumik maannakkut ilaasortaasut siunnersuisoqatigiinnit anissanersut. Aammattaaq aalajangersakkani ilaasortamut, instituttip siulersuisuini ilaasortatut aamma toqqagaasimasumut naleqqiullugu ataqatigiinneq qanoq qulakkeerneqassanersoq sillimaffigineqanngilaq.

- Instituttip kaammattuutigaa maannakkut ilaasortaasut siunnersuisoqatigiinnit qanoq sukkatigisumik aninissaannut ikaarsaarnermi aalajangersakkani takuneqarsinnaassasoq.
- Instituttip erseqqissarpaa Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinnit toqqarneqartoq Institut for Menneskerettighederip siulersuisuinut toqqarneqartup inatsisip atulersinnera, inatsisartut inatsisaata nutaap malitsigisaanik instituttip siunnersuisuinit aninissaa naatsorsuutigineqarpat tamanna Naalagaaffiit Peqatigiit Parisimi tunngavissianut naapertuutinnitsoq, tassa tamanna piviusumik instituttip siulersuisuisa katitigaaneranut politikkikkut akuliunnerussammat.

Akissut:

Ilaatigut ilanngunneqarpoq.

Ikaarsaariarnermut aalajangersakkap malitsigaa, Inatsisartut piffissamut toqqagaaffimmut tullermut atatillugu, Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinni ilaasortassat 10 toqqassagaat. Nalilerneqarpoq toqqaasarnissamut paarlakaannissamullu ilusiliussaq siunnersuutaasoq, siunnersuisoqatigiinni naammaginartumik ataqatigiissitsinissap qularnaarnissaanut periarfissiisoq.

Siunnersuutip malitsigaa Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit Institut for Menneskerettighederini siulersuisuni ilaasortassatut toqqagaat, inuttut pisinnaasani naapertorlugit toqqagaassammat, taamaalilluni siulersuisuni inissisimanini taamaatittariaqarnagu, siunnersuisoqatigiinni ilaasortaajunnaaralaruniluunniit.

7:4 Naggataarutaasumik oqaaseqaatit

Inatsisissatut siunnersuut pillugu erseqqinnerusumik eqqartuinissamut, institutti piareersimavoq, tamanna Naalackersuisunit kissaatigineqarpat. Naalackersuisoqarfiup suliani normu (Nanoq-ID) 6614804-imut innersuussisoqarpoq. Tusarniaanermi akissutip piffissap tusarniaaffiusup naanerata kingorna nassiuuneqarnera instituttip ajuusaarutigaa.

9. Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit

1. Oqaaseqaatit nalinginnaasut

Aallaqqaasiutitut Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit oqaatigissavaat, siunnersuut Inatsisartut inatsisaannik maanna atuuttumik pitsanngoriaataasutut isigineqartariaqartoq. Pingaartumik pitsaasuvoq, manna tikillugu suliaasimasunik naliliinerni suliarineqartuni innersuussutit arlallit eqqarsaatigineqarsimammata, kiisalu Siunnersuisoqatigiit Naalackersuisut avataanni allaffeqarfittaarnissaannut pilersitsinissaq aalajangiunneqarsimammata.

2. Oqaaseqaatit aalajangersimasut

2.1 Siunnersuisoqatigiit katitigaanerat aqunneqarnerallu

Ilaasortanik siulittaasumillu toqqaaniarnermut aamma taakkununga piumasaqaatinut kiisalu taakku piginnaasaannut piumasaqaatinut atatillugu arlalinnik ersarinngitsoq arpasippoq. Toqqaaneq ilaasortanngortitsinerlu pillugit Parisimi tunngavissiani aalajangersakkat ima allassimapput:

“It is critically important to ensure the formalisation of a clear, transparent and participatory selection and appointment process of the NHRI’s decision-making body in relevant legislation, regulations or binding administrative guidelines, as appropriate. A process that promotes merit-based selection and ensures pluralism is necessary to ensure the independence of, and public confidence in, the senior leadership of an NHRI. Such a process should include requirements to:

- a) Publicize vacancies broadly;
- b) Maximize the number of potential candidates from a wide range of societal groups;
- c) Promote broad consultation and/or participation in the application, screening, selection and appointment process;
- d) Assess applicants on the basis of predetermined, objective and publicly available criteria; and

e) Select members to serve in their own individual capacity rather than on be-half of the organization they represent *¹

Piomasagaatit tamakkiisumik immaqa eqquutsinneqarsinnaanngikka luarpataluunniit, tulliuuttut isumaliutersuutigineqartariaqarput:

- Ilaasortassat inassuteqaatigineqartarneri toqqarneqartarnerilu pillugit ammasumik pissuseqarnissap ersarissuunissallu qanoq ilillutik qulakkeerneqarnissaat pillugit aalajangersakkanik siunnersuut imaqartutut isikkoqanngilaq. Kattuffiit il.il. tamarmik ilaasortassanik inassuteqarsinnaanerat nukittussutaagaluarpalluunniit, kiisalu siamasissuusinnaaneranut qulakkeerinnikka luarpalluunniit, ingerlaasissamut, isertuaatsuunissamut ammasuunissamulluunniit piomasagaateqartoqanngilaq.

Tamanna Parisimi tungavissianut naleqqutinngilaq. Isumaliutersuutigineqartariaqarpoq, inassuteqartarneq Siunnersuisoqatigiit sulinerannut sianiginninnerulernissamut atorluarneqarsinnaannginnersoq, tassuunakkullu kattuffiit toqqaanerminnut inassuteqarnerminnullu atatillugu, qanoq ilillutik isertuaatsumik siammasissumillu siunnersortissimanerminnik qulakkeerinnissimanerlutik ilisimatitsissutigissagaat.

Akissut:

Ilanngunneqarpoq.

Inassuteqarnerup ingerlasarnera allanngortinneqarpoq, taamaasilluni kattuffiit, peqatigiiffiit, suliffeqarfiit il.il. inassuteqarnerisigut ilaasortassat Inatsisartunit toqqarneqartartussanngorlugit. Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit peqquneqarput siunnersuisoqatigiinnut ilaasortassatut innersuussutinik inassuteqaateqaqqusissallutik. Inassuteqaateqaqqusineq nuna tamakkerlugu tusagassiutitigut nalunaarutigineqartassaaq, kiisalu siunnersuisoqatigiit nittartagaanni nalunaaruteqarnikkut pisasaaq, tassunga ilaassapput siunnersuisoqatigiinnut ilaasortassatut inassutigineqartunut piomasagaatit nassuiarneqarneri.

- Ilaasortassatut piukkunnaatilinnut piomasagaatit suut naamassissanersut erseqqinngilaq. Inatsimmi allassimaannarpoq, Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinnut ilaasortassatut inassuteqarneq pillugu Naalakkersuisut sukumiinerusumik

¹ Parisimi tungavissiani aalajangersakkat ataasiakkaat qanoq paasineqassanersut pillugit nassuiaatit Global Alliance Of National Human Rights Institutions (GANHRI) - General Observations of the Sub-Committee on Accreditation-imi nassaarineqarsinnaapput, uani saqqummiunneqartumi https://nhri.ohchr.org/EN/AboutUs/GANHRIAccreditation/General%20Observations%201/GeneralObservations_adopted%2006.03.2017_EN.pdf)

malittarisassaliorsinnaasut, matumani ilaasortassatut piukkunnaateqartunik toqqaanissamut piumasagaatit ilanngullugit.

Inatsisip oqaasertalersorneqarneratut ilaasortanut toqqaarneqartunut piumasagaateqartoqanngilaq, matumani assersuutigalugu piginnaasaannut, taamaalilluni tamanna inunnik inuit pisinnaatitaaffiinut soqutiginninngitsunik imaluunniit ilisimasaqanngitsunik inassuteqarsinnaanermik kinguneqarsinnaavoq. Tamanna ersarinnerusariaqarpoq, assersuutigalugu ersersinneqassaaq, ilaasortassatut piukkunneqartutut inassutigineqartut inuit pisinnaatitaaffii pillugit sammisanik suliaqarsimassasut, aammalu akisussaassuseqarnissamut malittarisassanik naammassinnissasut kiisalu tusaamanerlugaassanngitsut.

Akissut:

Pisariaqartut ilanngunneqarput.

Inassuteqartitsisarnerup toqqaasarnerullu ingerlanneqartarnerat siunnersuummi allanngortinneqarpoq, taamaasillutik kattuffiit, peqatigiiffiit, suliffeqarfiit il.il. inassuteqarsinnaatitaasut tamarmik immikkut ilaasortassatut piukkussanik marlunnik inassuteqarsinnaallutik. Piumasagaammi kattuffiit il.il. inassuteqarsinnaasut, ilaasortassatut inassutigisamik piukkunnartuunerannut isummersinnaanissaasa qulakkeerniarneqarnera siunertaqarpoq. Kiisalu piumasagaatigineqarpoq, ilaasortassatut inassutigineqartut pillugit paasisutissat pisariaqartut Inatsisartut toqqaanissamut atugassaattut ilanngullugit nassiunneqassasut.

- Peqatigiiffiit inassuteqarneri tunngavigalugit Naalakkersuisut ilaasortassanik toqqaasarnissaat, soorlu ilaasortat toqqaarneqartut akornanni Naalakkersuisut siulittaasumik toqqaasarnissaat, Parisimi tunngavissianut naapertuussorinanngilaq.

Naalakkersuisut pisortatigoortumik ilaasortanik toqqaasarnissaat ajornartorsiutaanngilaq annertoq, kisiannili siunnersuutip oqaasertalerneqarnerani, Naalakkersuisunut nalilersuineramik tunniussisoqarpoq, Siunnersuisoqatigiiit arlaannaannulluunniit attuumassuteqannginnerannik tatiginarunnaarsitsisinnaasutut aarlerinaammik paasineqarsinnaasumik. Assersuutigalugu meeqqat pillugit kattuffiit arlallit katillugit arfineq pingasunik ilaasortassatut inassuteqartut takorloorneqarsinnaavoq. Tamatuma kingorna Naalakkersuisut taakku akornanni toqqaanissamut periarfissaqarput, Naalakkersuisut toqqaanerannut misissuineramik imaluunniit piumasagaatinik pisortatigoortumik saqqummiunneqartunik tunngaveqaratik.

- Siunnersuutigineqarpoq, inassuteqarnek toqqaanerlu pillugit aalajangersakkat allatut oqaasertaliorneqassasut, taamaasillutik kattuffiit il.il. ilaasortassatut piukkunnaatiliinnik

siunnersuuteqarsinnaassallutik, kisiannili inaarutaasumik inassuteqaat ataatsimiititaliamik arlaannaanulluunniit attuumassuteqanngitsumik pisassasoq, soorlu oktoberini 2016-imi naliliinermut nalunaarummi Als Researchip suliarisaani qupperneq 26-mi siunnersuutigineqartut. Tamanna Parisimi tungavissianut naapertuunnerussaag:

“The SCA [**Sub-Committee on Accreditation, Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit ilanngussaag**] in-terprets the reference to an election or other like process, together with the refer-ence to broad participation, as requiring a clear, transparent, merit-based and participatory selection and appointment process. Such a process is fundamental in ensuring the independence and effectiveness of, and public confidence in, the NHRI. For this reason, it is important that the selection process be characterized by openness and transparency. That is, it should be under the control of an independent and credible body and involve open and fair consultation with NGOs and civil society. Not only is this a means of developing a good relationship with these bodies, but consideration of the expertise and experience of NGOs and civil society is likely to result in an NHRI with greater public legitimacy.”²

Akissut:

Ilaasortat tamarmik toqqaannartumik imaluunniit toqqaannanngitsumik Naalakkersuisunit toqqaarneqartarnerat pissutigalugu Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit arlaannaanulluunniit attuumassuteqannginnissaat innarlerneqarsinnaammat akuersaarneqarpoq.

Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinnut ilaasortassanik inassuteqartarnermut toqqaasarnermullu ingerlaaseq tamatuma kingorna siunnersuummi § 3, imm. 3-mi allanngortinneqarpoq, taamaasilluni Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinnut ilaasortat kattuffiit, peqatigiiffiit, suliffeqarfiit il.il. inassuteqarnerisa kinguneranik Inatsisartunit toqqaarneqartarnissaat siunnersuutigineqarpoq.

- Aamma, ilaasortassatut toqqaarneqartut akornanni Naalakkersuisut siulittaasussamik toqqaasarnissaat pillugu aalajangersagaq, allanngortinneqassasoq siunnersuutigineqarpoq, taamaalilluni Siunnersuisoqatigiit inissinnerminni namminneq siulittaasussamik toqqaasinnaanngortillugit. Tamatumani Naalakkersuisut inissisimanerat tungavissaqartutut isigineqanngilaq, soorlu assersuutigalugu Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit siulittaasuannik toqqaasariaatsimut sanilliullugu assigigaa.

Ilaasortat toqqaarneqartut akornanni siulittaasup nassaarineqarnissaanut Naalakkersuisut pituttorsimagaluarpataluunniit, taakkununga siunnersuisoqatigiinnut politikkimut pituttorsimanningsunut atatillugu Naalakkersuisut taama ittumik pisinnaatitaaffeqarnerannut

² Takuuk General Observations of the Sub-Committee on Accreditation, qupp. 27.)

tungavilersukkamik nassuiaasoqanngilaq. Siulittaasup arlaannaannulluunniit attuumassuteqannginnera aamma akornuserneqassaaq, siulittaasutut toqqarneqarnissamut immikkut piumasqaatinik aalajangersaasoqanngitsoq, ilaasortassatut piukkunnaatilittut inassutigineqartut akornanni Naalakkersuisut toqqaasinnaanerata kingunerisaanik.

Akissut:

Ilanngunneqarpoq

Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisooqatigiinni Naalakkersuisut siunnersuisooqatigiit siulittaasuannik toqqaasarpata arlaannaannulluunniit attuumassuteqannginneranut akornutaasinnaammat akuersaarneqarpoq. Taamaasilluni suleriaaseq atuutereersoq siunnersuummi ingerlateqqinneqassaaq, tamatumalu kingorna Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisooqatigiit siulittaasortik nammineq inissittassavaat.

- Ilaasortamut ataatsimut piffissami ukiuni marlunni ilaasortaasarnissaq tamatumalu kingorna ukiuni marlunni toqqagaaqqissinnaanermut periarfissaqarnermut ilisaritinneqartumut tunngavigisaq tunngavilersugaagaluarpalluunniit, nunat tamalaat akornanni minnerpaamik ukiut pingasut innersuussutaapput:

-

“An appropriate minimum term of appointment is crucial in promoting the independence of the membership of the NHRI, and to ensure the continuity of its programs and services. An appointment period of three (3) years is considered to be the minimum that would be sufficient to achieve these aims. As a proven practice, the SCA encourages that a term of between three (3) and seven (7) years with the option to renew once be provided for in the NHRI’s enabling law.”³

Akissut:

Ilanngunneqarpoq:

Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisooqatigiinni qinigaaffiup sivilissusaa minnerpaamik ukiut pingasuussasut Parisimi tunngavissianut naleqquttuusoq akuersaarneqarpoq. Taamaattumik Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisooqatigiinni qinigaaffiup sivilissusaa ukiunut sisamanut aalajangiunneqarpoq. Tamatuma saniatigut piffissami taama sivilissusumi toqqaqqittoqarsinnaavoq. Tamatuma kingorna Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisooqatigiinnut ilaasortamik nutaamik toqqaasoqaaqqissaaq minnerpaamik ukiut sisamat ingerlareerpata.

- Inatsisissatut siunnersuummi § 3, imm. 3, nr. 1-6-imi ersersinneqarpoq, ilaasortat ataasiakkaat soqutigisat assigiinngitsut suleqataasullu allat sinniisuuffigissagaat.

³ Takuuk General Observations of the Sub-Committee on Accreditation, qupp. 41.

Inuit pisinnaatitaaffiinik suliffimmi ilaasortaasut tunngavittut suleqataasunut sinniisuussanngillat, inuilli pisinnaatitaaffiinik illersuineramik il.il. suliaqartussaallutik. Taamaattumik aamma nammineq piginnaasatik naapertorlugit toqqarneqartarput, arlaannullu sinniisuunissaq siunertaralugu toqqarneqarneq ajorlutik:

“Selecting members to serve in their own individual capacity rather than on behalf of the organization they represent is likely to result in an independent and professional membership body”⁴

Peqatigitillugu inuup suleqataasoq il.il. ilaasortaaffingikkuniuk imaluunniit suliffingikkuniuk imaluunniit suleqataasup pineqartup inuk pineqartoq sinniisussatut toqqarsimanngippagu sinniisuuffigisinnaanngilaa. Assersuutigalugu inuit pisinnaatitaaffii pillugit siunnersuisoqatigiit pillugit inatsimmi aaqqiissummik pilersitsisoqarsimappat, tassani Naalakkersuisut inummik eqqartuussiveqarfimmut sinniisuussamik toqqaasimappata Kalaallit Nunaanni Eqqartuussisarnermik inatsit unioqqutinneqartutut isigineqarsinnaavoq. Eqqartuussiveqarfik aaqqiissuussinerni imaluunniit kattuffinni assigiinngitsuni sinniiseqarsinnaavoq Kalaallit Nunaanni eqqartuussisarnermik inatsimmi taaneqartuni, eqqartuussiveqarfiullu nammineq aalajangissavaa kina sinniiserissanerlugu. Taamaasilluni assersuutigalugu Naalakkersuisut eqqartuussivinnut sinniisussamik toqqaanissaq aalajangersinnaanngilaat.

Akissut:

Siunnersuummik allannguinnissamat pissutissiinnngilaaq.

Siunnersuisoqatigiinni inissat marluk inuit innarluutillit pillugit suliaasaqarfimmit aamma meeqqat pillugit suliaasaqarfimmit NGO-nit sinniisulerneqassasut siunnersuummi aalajangiunneqartutut, innersuussummi innersuussutigineqartutut isigineqarpoq. NGO-nut sinniisut, pisortat suliffeqarfiiit sinniisut illuatungerissavaat: Inuit innarluutillit Illersuisuat aamma Meeqqat illersuisuat. Taamaasillutik NGO-nut sinniisut suleqataasunik aalajangersimasumik sinniisuuneq ajorput, kisiannili soqutigisaqatigiinnik pisortanut attuumassuteqanngitsunik suliaasaqarfiit pineqartut iluanni sinniisuusarlutik.

- Aamma oqaatigineqassaaq inatsisissatut siunnersuutip qallunaatuuani § 3, imm. 3, nr. 7-imi oqaatsitigut kukkunermik/ paatsoornermik peqartoq, tassani ”menneskeretlige rettigheder og interesser” uuminnga taarserneqarsinnaassamat: ”menneskerettigheder”.

Akissut:

Ilanngunneqarpoq.

⁴ ibid qupp. 7

- Siunnersuisoqatigiinni suaassutsit naligiinnissaasa anguniarnerat eqqarsaatigalugu, isumaliutersuutigineqarsinnaavoq, malittarisassamik eqqussisoqarsinnaanersoq, siulittaasup Siunnersuisoqatigiinni suaassutsit ikinnerussuteqartut suaassuseqatigisassagai, imaluunniit siulittaasup nutaap siulittaasup siulia suaassuseqatigisassanngikkaa. Peqatigitillugu isumaliutigineqartariaqarpoq, *formandimut* taarsiullugu suaassutsimut attuumassuteqannginnerusumik taaguummik eqqussisoqarsinnaannginnersoq.

-

Akissut:

Siunnersuummik allannguinnissamut pissutissiinnigilaq.

Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinni ilaasortat amerlanerpaartaanut siulittaasutut toqqaasinnaajunnaartitsinissamut malittarisassaq siunertamut tulluanngitsoq nalilerneqarpoq, tassanimi siulittaasup siunnersuisoqatigiinni siulittaasuunissamut tulluassutsi naapertorlugu toqqarneqartarnissaa pissusissamisoormat.

Taaguut formand siunnersuummi atuinnarneqassasoq isumaqartoqarpoq, tassani taaguut eqqortutut isigineqartariaqarmat, kiisalu taaguutip arnat siulittaasussatut piukkunnaatillit atorfirmik tigusinissaannik akornutaananilu killilersuisutut isigineqarsinnaanngimmat.

2.2. Siunnersuisooqatigiinnut ilaasortanik tunuartitsineq

Siunnersuisooqatigiinnut ilaasortanik tunuartitseriaaseq siunnersuummi nassuiarneqartoq nangaanartoqartinneqarpoq, Naalakkersuisut namminneq ingerlatsinerminni siunnersuisooqatigiinnut ilaasortamik tunuartitsinnaanerat pingaartumik. Kiisalu tunngaviummik, ataatsimiititaliat/ aalajangiisartut arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsut, Naalakkersuisuunngitsut, ilaasortap tunuartinneqarnissaa/ tunuartinneqarnissaanut inassutigineqarnissaa aalajangertassaqaat:

“The SCA [Sub-Committee on Accreditation, Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit ilanngussaat] is of the view that in order to address the Paris Principles requirements for a stable mandate, which is important in reinforcing independence, the enabling legislation of an NHRI must contain an independent and objective dismissal process, similar to that accorded to members of other independent State agencies.

The dismissal must be made in strict conformity with all the substantive and procedural requirements as prescribed by law. The grounds for dismissal must be clearly defined and appropriately confined to only those actions which impact adversely on the capacity of the member to fulfil their mandate.

Where appropriate, the legislation should specify that the application of a particular ground must be supported by a decision of an independent body with appropriate jurisdiction.

Dismissal should not be allowed based solely on the discretion of appointing authorities.

...

Members may be dismissed only on serious grounds of misconduct or in-competence, in accordance with fair procedures ensuring objectivity and impartiality set out in the national law.⁵

§ 7, nr. 3 naapertorlugu aalajangersakkamittaaq ersepoq, siunnersuisoqatigiinni ilaasortamik tunuartitsiniarneq ilaasortat allat tallimat Naalakkersuisunut inassuteqarnerisigut aallartisarneqarsinnaasoq. Aalajangersagaq taanna ima paasineqassaaq, pissusilersuutigisimasap sorpiaaneraniq uppersaatiniq peqaqqaarani tunuartitsisinnaanermik periarfissamik imaqartoq.

Aalajangersagaq tamanna nangaanortoqartorujussuurtut isigineqartariaqarpoq, suliaqqaarnernilu assersuutit naammattumik tunngavilersuinngillat, ilaasortap tunuartinneqarnissaanut pissusilersuutit qanoq ingasatsiginissaanut naliliinissamut.

Kiisalu erseqqinngilaq, sooq ilaasortat allat tallimaqqissaat tunuartitsinissamut inassuteqarnissamut killerititaanersut. Sooq sisamaanngitsut imaluunniit siunnersuisooqatigiinni ilaasortat amerlanerpaaviunngitsut, kiisalu sooq Siunnersuisooqatigiit, arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsut, tunuartitsinissamut inassuteqarnissaq sioqqullugu isummeqqaassanngillat apeqquutit Naalakkersuisunut ingerlateqqinneqannginnerani?

Akissut:

Ilanngunneqarpoq:

Inatsisissatut siunnersuummut missingiummi § 7 peerneqarpoq. Taarsiullugu siunnersuummi § 7, imm. 2 nutaaq ilanngunneqarpoq, Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisooqatigiit suleriaasissat pillugu, suleriaatsimullu ilaasortat siunnersuisoqatigiinni tunuartarnerannut malittarisassat ilaassasut.

3. Naggasiutitut oqaaseqaatit

Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit naggasiullugu oqaatigerusuppaat, nunatsinni inuit pisinnaatitaaffiiniq siuarsaaniarnermut, illersuiniarnermut aamma ataqqinninniarnermut Kalaallit Nunaata pisussaaffiinit atatillugu inatsisissatut siunnersuut alloriarnerummat pingaaruteqarlunilu sunniuteqarluartuusoq. Siunnersuisoqatigiit siunissami sulinissaannut Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit peqataanissamut qilanaarput.

1 Takuuk General Observations of the Sub-Committee on Accreditation, qupp. 39.

10. Kommunit, Nunaqarfinnut, Isorliunerusunut, Attaveqatigiinnermut Ineqarnermullu Naalakkersuisoqarfik

⁵ Takuuk General Observations of the Sub-Committee on Accreditation, qupp. 39.

Kommunitut, Nunaqarfinnut, Isorliunerusunut, Attaveqaqatigiinnermut Ineqarnermullu Naalakkersuisoqarfik Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit pillugit Inatsisartut inatsisissaannut siunnersuummut tunngasoq tusarniaaneq novembarip 13.-ianit tiguaa.

KNIAIN oqaaseqaatissaqanngilaq.

11. Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Iisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik

Matumuuna nalunaarutigineqassaaq IKIIN siunnersuummut oqaaseqaatissaqanngimmat.

12. Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Naalakkersuisoqarfik

Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Naalakkersuisoqarfik oqaaseqaatissaqanngilaq tassani siunnersuut Nunatta Karsianut kinguneqartitsissanngimmat

13. Aatsitassanut Naalakkersuisoqarfik

Aatsitassanut Ikummatissanullu Naalakkersuisoqarfik Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinnut Inatsisartut inatsisissaannut nr. xx, xx. 2018-imeersumut oqaaseqaatissaqanngilaq.

14. IMAK

IMAK-ip siulersuisui tusarniaanermut oqaaseqaatissaqanngillat kisiannili Inuit pisinnaatitaaffii pillugit Inatsisartut inatsisissaattut siunnersuummut tapersersuerusullutik.

15. Qeqqata Kommunia

Qeqqata Kommuniata Inatsisartut Inatsisissaattut allannguutissatut siunnersuutit tapersersorpai.

16. Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinnermullu Naalakkersuisoqarfik

NAP Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinnut tunngatillugu siunnersuummut tapersersuivoq, naatsorsuutigineqarluni Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffiinut tunngasuni sulinermik siuarsaanermi iluaqutaajumaartoq.